

Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų
bendrai finansuojamas projektas Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-03-0001
„Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“

PAGRINDINIO UGDYMO SOCIALINIS UGDYMAS

ISTORIJA

Projektą rengia: dr. Akvilė Naudžiūnienė, dr. Neringa Dambrauskaitė, dr. Norbertas Černiauskas, dr. Linas Jašinauskas, Kristina Vilkelienė, Sonata Džiavečkaitė, Vaida Pituškienė, Rasa Burinskienė, Andrius Grodis.

Konsultavo: dr. Vilius Bartninkas, dr. Mindaugas Nefas, dr. Sigita Girdzijauskienė, dr. Vytautas Volungevičius, dr. Salvijus Kulevičius, dr. Martynas Jakulis, dr. Liudas Jovaiša, dr. Kęstutis Kilinskas, dr. Tomas Vaiseta, dr. Dalia Bukelevičiūtė, dr. Vita Kontvainė, Agnė Žilinskaitė, dr. Eugenijus Saviščevas.

Pastabas ir siūlymus teikė: Lietuvos istorijos mokytojų asociacija (LIMA), LIMA Kauno padalinys, Moksleivių sąjunga, Lietuvos Užsienio reikalų ministerija (URM), prof. dr. Deimantas Karvelis, Ringailė Tervydienė, Vilniaus J. Basanavičiaus progimnazijos mokytoja; Rūta Brazlauskaitė; Kotryna Bėčiūtė ir “Renkuosi mokytis” istorijos mokytojų bendruomenė; Laurynas Kudijanovas, Vilniaus Šv. Kristoforo gimnazijos mokytojas; Sonata Bogavičienė; Kornelijus Šleževičius; Kėdainių rajono istorijos metodinio būrelio mokytojai; Alytaus r. istorijos metodinio būrelio mokytojai; Rimantas Bazaras, Zarasų „Ažuolo“ gimnazijos mokytojas; dr. Ignas Kapleris; Jūratė Laučiūtė, Jūratė Litvinaitė; Robertas Ramanauskas; dr. Vita Kontvainė, Lietuvos socialinių tyrimų centro Etninių tyrimų institutas; taikomosios antropologijos organizacijos "Anthropos".

Turint klausimų kreiptis į Nijolę Selvestravičiūtę Gryboviene elektroniniu paštu nijole.gryboviene@nsa.smm.lt

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Istorija – socialinio ugdymo bendrosios programos dalis, kurios turinys grindžiamas humanitarinių ir socialinių mokslų tyrimų rezultatais, pasiekimais ir šių mokslų tarpusavio derme.

1. 1. Istorijos bendrojo ugdymo bendroji programa (toliau – Programa) skirta mokytojams, mokymo priemonių rengėjams, švietimo administratoriams ir visiems, susijusiems su istorijos dalyko mokymu 5-10 klasėse. Joje apibrėžiamas istorijos mokymo 5–10 klasėse tikslas, uždaviniai, dalykinės ir bendrųjų kompetencijų ugdymo integracijos aspektai, turinio apimtys, mokinių pasiekimai ir pasiekimų lygių požymiai.

1. 2. Lietuvos Respublikos bendrajame ugdyme istorija priklauso socialinio ugdymo blokui. Socialiniam ugdymui keliamas tikslas - suteikti mokiniui pilietinės ir socialinės kultūros pagrindus, įkūnijančius demokratijos vertybes ir principus, atliepiančius kintančias asmens ir visuomenės gyvenimo reikmes. Kita vertus, Lietuvos Respublikos mokslų klasifikatoriuje istorija priskirta humanitarinių mokslų grupei (žr. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. gruodžio 18 d. įsakymu Nr. ISAK-2418 patvirtintą klasifikatorių). Humanitarinio ugdymo paskirtis – ne tik įgyti žinias, bet ir jas interpretuoti, susieti žinias su esamomis sampratomis, vertinimais ir nuostatomis. Tad istorija socialinio ugdymo bloke, atliepia tiek humanitarinio, tiek socialinio ugdymo paskirtį.

1.3. Pagrindinėje mokykloje siekiama:

- padėti suprasti politinę, socialinę ir kultūros istoriją, susieti ją su dabartimi atminties istorijos sklaidos ir paveldo pažinimo veiklose;
- formuoti istorinio proceso chronologinės sekos vaizdą, ugdytis gebėjimu identifikuoti reikšmingiausių istorijos įvykių, procesų, reiškinių sąsajas su dabartimi;
- ugdytis gebėjimus kurti istorinį pasakojimą, kuris būtų pagrįstas istorijos žiniomis, šaltinių perskaitymu, kultūriniu kontekstu ir argumentais grindžiamais demokratijos, humanizmo, empatijos, solidarumo, bendradarbiavimo, tautiniu bei kultūriniu identitetu.

2. Dalyko tikslas ir uždaviniai

2.1. Tikslas – padėti mokiniui įgyti žinių ir ugdytis gebėjimus, kurie padėtų formuoti Lietuvos, Europos ir pasaulio istorinės raidos ir kultūrinės aplinkos supratimui, kuris būtų grindžiamas:

- istorijos mokslo žiniomis;
- orientavimusi istoriniame laike ir erdvėje;

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NŠA
NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

- istorijos pasakojimų ir istorijos pažinimo šaltinių identifikavimu ir kritišku įvertinimu;
- pamatinėmis Europos demokratinėmis vertybėmis ir kultūriniu palikimu;
- Lietuvos valstybingumo tradicijos puoselėjimu.

2.2. Uždaviniai

Siekdami istorijos dalyko mokymo tikslo mokiniai:

- įgyja supratimą apie tai, ką ir kaip tiria istorijos mokslas, ir apie savo gyvenamosios vietovės (aplinkos) ir Lietuvos praeitį bei jos ryšius su Europos ir pasaulio istorija;
- įgyja žinių apie pagrindinius istorinės raidos bruožus: periodizaciją, skirtingas epochas, esmines sąvokas, asmenybių vaidmenį ir svarbiausias Lietuvos bei Europos istorijos problemas;
- mokosi rinkti, analizuoti ir kūrybiškai perteikti istorijos šaltiniuose, tekstuose bei šiuolaikinėse medijose pateikiamą informaciją apie istorinius įvykius, reiškinius ar asmenybes; skirti ir nustatyti pagrindinius istorijos šaltinio ir istorinio teksto bruožus;
- mokosi kurti istorinį pasakojimą; artimoje aplinkoje, muziejuose ar virtualioje aplinkoje esančius istorinius šaltinius (objektus) panaudoti praeities rekonstrukcijai;
- išvelgia skirtingas istorijos interpretacijas ir aiškinasi jų mokslines ir/ar vertybines priežastis. Tam tikrus istorinius įvykius geba suvokti atsižvelgiant į skirtingus politinius, socialinius ir kultūrinius kontekstus bei perspektyvas (valstybės, tautos, lyties, religinės ar socialinės grupės ir t.t.); kritiškai vertina šiuolaikinių medijų pateikiamą informaciją apie istoriją;
- apmąsto valstybingumo, demokratijos, pilietiškumo ir laisvės idėjų istorinę raidą ir reikšmę praeityje bei šiandieniniame gyvenime.

2.3. Struktūra

Programoje pasiekimai pateikti koncentrais: 5–6, 7–8, 9–10 klasės, o ugdymo turinys klasėmis: 5, 6, 7, 8, 9, 10. Kiekvienos klasės turinį sudaro santykinai atskirtos, bet ugdymo procese integruojamos šios veiklos sritys:

- **istorinės raidos supratimas** - apima mokinių gebėjimus, kurių reikia norint įvertinti istorijos įvykių priežastis ir padarinius, juos palyginti ir išskirti pagrindinius įvykių bruožus bei suvokti atskirų asmenybių vaidmenį savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos, Europos bei pasaulio politinės, socialinės ir kultūrinės istorijos kontekste. Istorinės raidos supratimas leidžia mokiniui formuoti individualų santykį su istoriniais įvykiais, asmenybėmis ir Lietuvos valstybingumo tradicija juos aktualizuojant dabarties kontekstuose, plečiant ir gilinant pažinimo, pilietiškumo ir socialinės, emocinės ir sveikos gyvensenos kompetencijas.
- **orientavimasis istoriniame laike ir erdvėje** - apima mokinių gebėjimus, kurių reikia svarbiems Lietuvos, Europos bei pasaulio istorijos laikotarpių bruožams nustatyti, išdėstyti juos chronologine seka, palyginti tarpusavyje; gebėti priskirti svarbiausius Lietuvos, Europos bei pasaulio istorijos įvykius ir reiškinius istorijos laikotarpiams; susieti savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos, Europos bei pasaulio istorijos įvykius ir reiškinius; suvokti istorinio vyksmo geografinį kontekstą ir įvertinti politinių, socialinių ir kultūrinių veiksnių įtaką istorijos raidai; gilina pažinimo ir kultūrinę kompetencijas.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

- **istorijos tyrimas ir interpretavimas** - apima mokinių gebėjimus, reikalingus skirtingo pobūdžio istorijos šaltiniams ir tekstams atrinkti, klasifikuoti ir jais remiantis kelti probleminius klausimus, ieškoti jų sprendimo būdų. Mokinys geba rinkti informaciją iš istorijos šaltinių, tekstų ar kitų medijų, apibūdinti jų atsiradimo kontekstą, svarstyti jų autorystės ir patikimumo klausimus; remiantis įvairiais kriterijais, kritiškai vertinti šaltiniuose bei skirtingų autorių tekstuose pateikiamas įvykių versijas. Istorijos tyrimas ir interpretavimas įgalina mokiniui susidaryti asmeninę argumentuotą nuomonę apie istorines problemas, ugdyti empatiją, socialinę, emocinę ir sveikos gyvensenos, komunikavimo ir kūrybiškumo kompetencijas.
- **istorinio pasakojimo kūrimas ir raiška** - apima mokinių gebėjimus naudoti istorines sąvokas ir kontekstus, plečia kūrybinę, kultūrinę ir komunikavimo kompetencijas atliekant šaltinių, tekstų ar kitų medijų analizę, istorine tematika rengiant tiriamuosius ir kūrybinius darbus. Mokinys naudodamasis šiuolaikinėmis technologijomis geba atrinkti, analizuoti ir vizualizuoti istorinius tiriamuosius ir kūrybinius darbus. Istorinio pasakojimo kūrimas ir raiška leidžia mokiniui reprezentuoti savo vertybinį požiūrį į istorines problemas, asmenybes ir jų aktualumą šiandienos visuomenėje.

3. Kompetencijų ugdymas istorija

3.Kompetencija	Kompetencijos raiška
3.1. Pažinimo kompetencija	Mokiniai remdamiesi įgytomis žiniomis, apibūdina nagrinėtus Lietuvos, Europos (atskiris atvejais ir pasaulio) praeities įvykius ir reiškinius, asmenybes. Apibūdina esmines istorijos epochas, pateikia jų savitumo pavyzdžių ir atspindžių šiandienos pasaulyje. Mokiniai, remdamiesi įgytomis žiniomis, istorijos šaltiniais, tekstais ir šiuolaikinėmis medijomis mokosi paaiškinti, kodėl dabarties reiškinių ir problemų ištakos gali glūdėti praeities įvykiuose ir reiškiniuose. Tyrinėdami savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos, Europos ir pasaulio istorinę praeitį, mokiniai analizuoja politinę, socialinę ir kultūrinę visuomenės raidą, suvokia, kodėl istorikai praeities įvykius gali interpretuoti skirtingai. Remdamiesi įgytomis žiniomis, paaiškina svarbias praeities problemas ir jų kontekstus Lietuvos ir Europos istorijoje, pagrindžia istorijos pamokų aktualumą dabarčiai. Ugdymo procese mokiniai mokosi kelti probleminius klausimus, formuluoti nesudėtingo tyrimo tikslą ir uždavinius, planuoti tyrimo eigą bei tinkamai pasirinkti reikalingus informacijos šaltinius, suformuluoti išvadas. Mokiniai geba atskirti ir apibūdinti istorijos šaltinius, tekstus (istoriografiją) ir šiuolaikinėse medijose randamą informaciją. Įgytas žinias nuolatos sieja su informacija ir įgūdžiais įgytais per kitų mokymosi dalykų pamokas bei praktikas.
3.2. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija	Per istorijos pamokas mokiniai mokosi pažinti praeities žmogaus gyvenseną, suprasti jo mąstyseną, jauseną, tikėjimą, veikseną, jo vertybių ir idėjų pasaulį. Per istorijos pamokas ir ypač fizines išvykas (į muziejus, archeologinių tyrimų ekspedicijų vietas, materialaus kultūros paveldo objektus, pažintines ekspedicijas ir pan.) susipažįsta su savo gyvenamosios vietovės (aplinkos), Lietuvos, Europos bei pasaulio istorijos

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NŠA
NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

	<p>praeitimi, ugdosi empatiją, kritišką santykį su praeities kartų palikimu, pripažįsta žmonių panašumus ir skirtumus. Tuos pačius istorinius įvykius gali suvokti iš skirtingų perspektyvų; kritiškai vertina istorijos šaltinių, tekstų ar šiuolaikinių medijų patikimumą ir argumentuotai išreiškia savo poziciją istorijos įvykių ar asmenybių vertinimo klausimais. Analizuodami istorinius laikotarpius, išskiria stereotipų, išankstinių nusistatymų ir diskriminacijos kilmę, neigiamą jų poveikį tautoms, etninėms, religinėms ar socialinėms grupėms. Gerbia žmones iš skirtingų socialinių, kultūrinių ar etninių grupių. Nagrinėja istorinių asmenybių biografijas: jų darbus, pasirinkimus, pasiekimus ir klaidas. Gilindamiesi į istorinių asmenybių pavyzdžius mokiniai apmąsto savo istorinių bendraamžių gyvenimą, jų likimus ir pasirinkimus.</p>
3.3. Kūrybiškumo kompetencija	<p>Mokiniai savarankiškai kelia klausimus, kurie padeda išvelgti ir suprasti nagrinėjamų laikotarpių problemas. Kuria istoriją pasakojantį žemėlapi, kuriame lokalizuoja įvykius ir reiškinius, aiškina jų eigą, aptaria veiksnius, lėmusius vienokius ar kitokius rezultatus, naudoja vaizdinę ir tekstinę medžiagą pasakojimui iliustruoti, argumentuoti; rengia gyvenimo praeityje rekonstrukcijas ir aptarimus (muliažus, instaliacijas, parodas, maketus, disputus, teatralizuotas diskusijas, vaidinimus ir kt.). Remdamasis istoriniais šaltiniais, tekstais ir kitomis medijomis kuria įvairių tipų pasakojimus (esė, CV, santraukas, komentarus, recenzijas, biografijas ir pan.), vizualizacijas (audio ar video pasakojimus, schemas, asmenybių, reiškinių ar įvykių grafinius paveikslus, genealoginius medžius ir pan.) ir interpretacijas, atlieka įvairius tiriamuosius ir kūrybinius darbus. Kūrybos rezultatus pristato pasirinktu būdu: žodžiu, raštu, piešiniu, kompiuterinės grafikos pagalba, nuotraukomis, schema, ir kt. Išskiria ir apibūdina svarbiausių epochų kultūrinius bruožus, nurodo mokslo ir kultūros reikšmingiausias darbus ir jų autorius. Seka istorinių kūrinių ir reiškinių šiuolaikines interpretacijas. Geba įgytas istorines žinias sieti su literatūros, meninio ugdymo ar kt. dalykų žiniomis. Paaiškina kultūros paveldo svarbą, istorinės atminties perspektyvas ir sankirtas; bando prognozuoti politinių, socialinių ar kultūrinių ekonominių, procesų raidą, projektuoti ateitį.</p>
3.4. Pilietiškumo kompetencija	<p>Mokiniai puoselėja ir reflektuoja visuomenės gyvenime praeityje susiformavusias, o šiandienos gyvenime tokias svarbias vertybes, kaip demokratija, humaniškumas, empatija, bendruomeniškumas, valstybingumas ir kt. Analizuoja aktualias žmogaus ir visuomenės problemas susijusias su globalizacija, žmogaus teisėmis, ekologija, skurdu, terorizmu ir kt.). Aptaria demokratinės visuomenės puoselėjimo svarbą ir iššūkius, Lietuvos valstybingumo tradiciją, pilietybės instituto kaitą istorijoje. Analizuoja Lietuvos ir Europos demokratijai kylančius iššūkius. Aptaria ir kritiškai vertina įvairiose žiniasklaidos priemonėse (ir šiuolaikinėse medijose) pateikiamą informaciją, apibūdina informacijos išsamumą, patikimumą ar tendencingumą; nagrinėja istorinės propagandos pavyzdžius. Vertina individo ir visuomenės bendrabūvio</p>

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

	<p>būdus, bendruomeniškumo ir pilietiškumo sąsajas, įsitraukia į Lietuvos visuomenei aktualių istorinių klausimų aptarimo diskusijas. Puoselėja Lietuvos valstybingumo tradiciją, ugdo patriotišką savimonę. Analizuoja pagrindines tarptautines organizacijas bei nurodo Lietuvai tenkančias atsakomybes ir galimybes dalyvaujant šių organizacijų veikloje.</p>
3.5. Kultūrinė kompetencija	<p>Remiantis istorijos šaltiniais, tekstais ir šiuolaikinėmis medijomis analizuoja ir aptaria Lietuvos ir Europos (atskiris atvejais ir pasaulio) kultūros istorijos reiškinius ir jų visumą: žmonių vertybes, idėjas, kultūros formas ir simbolius, meno kūrinis, kasdienybės ir gyvenamosios aplinkos istoriją. Aiškinasi kultūros istorijos vaidmenį XXI a. žmogaus pasaulėvaizdžiui ir tapatybei. Vertina tautų, religijų ir įvairių kultūrų paveldą, prisideda prie jo išsaugojimo. Suvokia ir vertina Lietuvos tautų, konfesijų, bendruomenių tradicijas, kultūrinį palikimą, puoselėja Lietuvos valstybingumo tradiciją ir paveldą. Suvokia kitas tautas ir kultūras kaip unikalų žmonijos istorinės raidos rezultata; skiria dėmesį kultūrinio „kito“ pažinimui, suvokimui ir priėmimui bei kultūrinės įvairovės kaip vertybės suvokimui. Supranta istorines ir šiuolaikines Lietuvos, Europos (atskiris atvejais ir pasaulio) kultūrinės raiškos formas, atpažįsta menines praeities įvykių ar reiškinių interpretacijas. Mokiniai analizuoti įvairių gyvenamosios vietovės (aplinkos) istorinę (kraštotyrinę) medžiagą.</p>
3.6. Komunikavimo kompetencija	<p>Mokiniai įvairiais būdais ir formomis, naudodamiesi informacinėmis technologijomis, mokosi pateikti savąjį istorijos supratimą ir jį pagrįsti. Išreiškia savo istorijos pasakojimą, tinkamai vartoja istorijos sąvokas, remiasi istorijos šaltiniais, tekstais ir šiuolaikinėmis medijomis. Mokiniai mokosi pasirinkti patikimą informaciją apie istorijos įvykius, reiškinius ir jų vertinimus, ją palyginti ir panaudoti atliekant užduotis, kuriant istorinį pasakojimą. Mokiniai remdamiesi istorine medžiaga atlieka tyrimus, daro pristatymus, projektus, įsiklauso į kito nuomonę, diskutuoja, kelia klausimus apie istorinius įvykius, asmenybes, laisvai reiškia savo nuomonę pagrįsdami argumentais. Mokosi bendradarbiauti ir mokytis bendradarbiaujant.</p>

4. Pasiekimų sritys

4.1. Istorinės raidos supratimas

- 4.1.1. Įvykių, reiškinių priežastys ir padariniai
- 4.1.2. Įvykių, reiškinių bruožai, ypatumai
- 4.1.3. Asmenybių vaidmuo istorijoje

4.2. Orientavimasis istoriniame laike ir erdvėje

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

4.2.1. Chronologijos supratimas

4.2.2. Istorinės erdvės supratimas

4.3. Istorijos tyrimas ir interpretavimas

4.3.1. Istorijos šaltinio apibūdinimas

4.3.2. Istorijos šaltinio, teksto analizė, interpretavimas ir vertinimas

4.3.3. Istorinis tyrimas/tyrinėjimas

4.4 Istorinio pasakojimo kūrimas ir raiška

4.4.1. Istorijos sąvokų supratimas ir vartojimas

4.4.2. Istorinio pasakojimo kūrimas

4.4.3. Istorinio supratimo raiška

5. Pasiekimų raida

Pasiekimų sritys	5-6 klasės	7-8 klasės	9-10 klasės
Dalinės veiklos sritys			
A. Istorinės raidos supratimas			
A.1. Įvykių, reiškinių priežastys ir padariniai	A.1. Nurodo svarbiausias nagrinėtų savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos (atskirais atvejais ir Europos) istorijos įvykių, reiškinių bruožus, jų sąsajas su: dabarties žmogaus gyvenimu, gyvenamąja vieta, valstybe. Nurodo, kad kiekvienas jį supantis daiktas, objektas ar reiškinys gali būti paaiškintas iš istorinės perspektyvos.	A.1. Nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų reiškinių priežastis ir pasekmes; jas paaiškina; vertinta ir pateikia argumentus; gali paaiškinti to paties įvykio kai kurias priežastis ir pasekmes skirtingoms visuomenės grupėms, valstybėms arba asmenybėms. Parodo ryšius tarp įvykio priežasčių ir to paties įvykio pasekmių bei geba sieti priežastis ir pasekmes su platesniu	A.1. Įvardija naujųjų ir naujausiųjų laikų svarbių įvykių, reiškinių priežastis ir padarinius, savarankiškai juos įvertina. Vertina to paties įvykio, reiškinio priežastis, jų poveikį ir padarinius asmenybėms, visuomenės grupėms, valstybėms ar kt., argumentuotai nurodo jų svarbą. Nustato ryšius tarp įvykių, reiškinių priežasčių ir jų padarinių bei sieja priežastis ir padarinius su platesniu istoriniu kontekstu – laikotarpiu arba istorine erdve. Lygindamas panašaus

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

	Lygindamas gerai žinomo panašaus pobūdžio įvykį ar reiškinį, randa priežasčių ar padarinių panašumus bei skirtumus, paaiškina, kad jiems įtaką turi istorinis kontekstas.	istoriniu kontekstu – laikotarpiu arba istorine erdve. Palygindamas panašaus pobūdžio įvykių, reiškinų priežastis ir pasekmes, nustato panašumus bei skirtumus.	pobūdžio įvykių, reiškinų priežastis ir padarinius, nustato panašumus bei skirtumus, juos įvertina.
A.2. Įvykių, reiškinų bruožai, ypatumai	A.2. Įvardija nagrinėtų svarbiausių savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos (atskirais atvejais ir Europos) istorijos reiškinų keletą esminių bruožų; išskiria keletą bruožų kaip svarbiausią (ius), savo sprendimą pagrindžia. Sieja istorinius reiškinius su šiandiena.	A.2. Nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykių, reiškinų esminius bruožus; gali juos paaiškinti. Palygina panašaus pobūdžio įvykių ar reiškinų bruožus, nustato kai kurias panašumus ir skirtumus.	A.2. Išskiria naujųjų ir naujausiųjų laikų įvykių, reiškinų keletą bruožų kaip svarbiausią (ius) iš visų bruožų, savo sprendimą paaiškina. Lygina istorijos įvykių, reiškinų esminius bruožus ir ypatumus, kai informacija yra netiesiogiai išreikšta, nurodo kelis panašumus ir skirtumus, savo sprendimą paaiškina. Kritiškai įvertina įvykių ar reiškinų aktualumą, reikšmę ir svarbą.
A.3. Asmenybių vaidmuo istorijoje	A.3. Nurodo savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos ar Europos žymias istorines <i>asmenybes*</i> , apibūdina jų veiklą, įvardija reikšmingiausius nuveiktus darbus, vertina kai kuriuos jų veiklos aspektus. Sieja nagrinėtas svarbias savo gyvenamosios vietovės ir Lietuvos istorijos asmenybes su istoriniu įvykiu arba reiškiniumi. Įvardina savo mėgstamiausias istorines asmenybes iš savo artimiausios aplinkos ar	A.3. Sieja žinotinas senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, įvykiu arba reiškiniumi. Nurodo žinotinų istorinių asmenybių veiklos bruožus; asmenybę atpažįsta iš naujo istorinio konteksto. Vertina plačiai žinomas ir nagrinėtas istorines asmenybes, pasiremdamas kitų išsakytais vertinimais ir savarankiškai, savo nuomonę pagrindžia vienu kitu argumentu. Įvardina savo mėgstamiausias istorines	A.3. Sieja žinotinas naujųjų ir naujausiųjų laikų istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, įvykiu arba reiškiniumi. Nurodo svarbiausių naujųjų ir naujausiųjų laikų istorinių asmenybių iškilimo aplinkybes, kontekstą, komentuoja sąlygas, kuriomis jos veikė, veiklos bruožus ir jų poveikį to meto įvykiams ir reiškiniams. Lygina atskirų asmenybių veiklą, aiškina jų veiklos padarinius, ją atpažįsta iš naujo istorinio konteksto. Vertina asmenybės veiklą toje epochoje ir iš laiko perspektyvos, sieja ją su tos asmenybės

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

	Lietuvos, kuriomis labiausiai žavisi, ir argumentuotai paaiškina savo pasirinkimą.	asmenybes iš savo artimos aplinkos, Lietuvos ar Europos,, kuriomis labiausiai žavisi ir argumentuotai paaiškina savo pasirinkimą.	veiklos motyvais arba kitais išoriniais veiksniais. Įvardina savo mėgstamiausias asmenybes, argumentuotai paaiškina savo pasirinkimus. Kuria trumpas asmenybių istorines biografijas, straipsnius, interviu, sugeba išvelgti skirtingų asmenybių biografijų persidengimus.
B. Orientavimasis istoriniame laike ir erdvėje			
B.1. Chronologijos supratimas	B.1. Paaiškina, kaip skaičiuojamas laikas istorijoje, gali pateikti pavyzdžių (laikotarpis, amžius, pr. Kr., po Kr., epocha)). Nurodo nagrinėtų Lietuvos istorijos įvykių chronologinę seką, savais žodžiais papasakodamas jų eiliškumą, susiedamas to paties laikotarpio įvykius.	B.1. Sieja metais išreikštas datas su tūkstantmečiu, amžiumi, dešimtmečiu, kai šios datos yra istorinio laiko matavimo matų sankirtoje. Nurodo senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos įvykių, reiškinių, epochų, chronologinę seką, išdėsto juos teisinga tvarka laike. Chronologinėje sekoje nustato kitų svarbiausių Lietuvos ir Europos įvykių, reiškinių vietą; gretina svarbiausius vienalaikius Lietuvos ir Europos įvykius.	B.1. Charakterizuoja nagrinėjamus istorijos laikotarpius, skirsto ilgesnės trukmės įvykius ar reiškinius etapais. Lygina svarbiausius Lietuvos ir Europos naujųjų ir naujausiųjų laikų istorijos laikotarpius, epochas, išskiria panašumus ir skirtumus, juos apibendrina ir padaro išvadas. Nurodo naujųjų ir naujausiųjų laikotarpių specifinius bruožus, išskiria pagrindines nagrinėjamų laikotarpių problemas, įvykius vertina ir sieja su šiandiena.
B.2. Istorinės erdvės supratimas	B.2. Lokalizuoja svarbiausių nagrinėtų savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos (atskirais atvejais ir Europos) istorijos įvykių vietą žemėlapyje, pateikia keletą pavyzdžių, iliustruojančių,	B.2. Nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos įvykių ir reiškinių vyksmo vietą bei gali ją lokalizuoti platesniame erdvės kontekste keliais bruožais – politinio žemėlapio (nagrinėjamo laikotarpio arba	B.2. Lokalizuoja žemėlapyje naujųjų ir naujausiųjų laikų įvykius ir reiškinius, aiškina jų eigą, nurodo veiksnius, lėmusius vienokius ar kitokius rezultatus, atskleidžia ir įvertina teritorinius pokyčius. Palygina skirtingo laikotarpio žemėlapius ir pagal juos nustato pokyčius, jų priežastis.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veikslių programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

	kaip keitėsi teritorija tam tikrais nagrinėtais istorijos laikotarpiais.	dabartinio) kontekste arba remiantis geografiniais objektais. Lokalizuoja ir paaiškina svarbiausius teritorinius pokyčius, nurodo istorinės erdvės dydį. Nurodo svarbius Lietuvos ir Europos istorinius regionus.	
C. Istorijos tyrimas ir interpretavimas			
C.1. Istorijos šaltinio apibūdinimas	C.1. Nurodo istorijos šaltinio tipą, formą (pvz. rašytiniai, vizualiniai, garsiniai), jo autorių, atsiradimo aplinkybes pateikia panašių šaltinių pavyzdžių Klasifikuoja istorijos šaltinius į atskiras kategorijas (pvz., rašytiniai, vizualiniai, daiktiniai ir pan.); juos lygina, nurodo panašumus ir skirtumus.	C.1. Nustato istorijos šaltinio tipą, formą, jo autorių, atsiradimo datą ir vietą bei paskirtį remdamasis netiesiogiai išreikšta informacija iš dalies naujame arba naujame istoriniam kontekste. Skiria gerai žinomo konteksto istorijos šaltinius. Renka, informaciją iš žinomų istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, tikslingai ją naudoja praeities įvykiams atkurti, savo pasirinkimą paaiškina.	C.1. Nustato istorijos šaltinio kontekstą, tipą, formą, jo autorių, atsiradimo datą ir vietą bei paskirtį remdamasis netiesiogiai išreikšta informacija iš dalies naujo arba naujo istorinio konteksto. Klasifikuoja istorijos šaltinius į atskiras kategorijas (pavyzdžiui, karikatūra; reklama, meno kūrinys, rašytinis, daiktinis, vizualinis šaltinis ir pan.); atsižvelgdamas į šaltinio kategoriją, aiškina jame netiesiogiai išreikštą informaciją.
C.2. Istorijos šaltinio, teksto analizė, interpretavimas ir vertinimas	C.2. Iš gerai žinomo istorijos šaltinio išskiria informaciją remdamasis tiesiogiai išreikštais duomenimis; kelia elementarius klausimus apie praeitį, ieško į juos atsakymų. Palygina gerai žinomus, nesudėtingus, panašaus turinio	C.2. Išskiria iš istorijos šaltinio informaciją remdamasis tiesiogiai ir netiesiogiai išreikšta informacija; gali ją išsamiai apibendrinti. Palygina daugiau kaip dviejų naujo konteksto – tipo, formos, nesudėtingo turinio – šaltinių suteikiamas žinias,	C.2. Atsirenka informaciją iš įvairių istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, internetinių tinklalapių, skaitmeninių duomenų bazių, vertina jos patikimumą ir vertę, ją apibendrina, grupuoja, klasifikuoja, lygina ir daro išvadas. Randa ir išskiria iš istorijos šaltinio informaciją, remdamasis tiesiogiai ir

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

	<p>istorijos šaltinius, nurodo kuo šie šaltiniai yra panašūs ir skiriasi, kuris suteikia daugiau informacijos apie konkretų laikotarpį, asmenį. Remdamasis šaltiniu padaro nesudėtingas išvadas apie konkrečius faktus, įvykius ar asmenybes.</p>	<p>remdamasis tiesiogiai ir netiesiogiai išreikšta informacija. Išsamiai apibendrina ir susieja keliuose skirtinguose šaltiniuose pateiktą informaciją. Nustato ir iš dalies paaiškina, kodėl atsiranda skirtingi praeities įvykių, asmenybių, pokyčių vertinimai istorijos šaltiniuose. Nustatyto istorijos šaltinio autoriaus požiūrį iš šaltinio konteksto ir savo sprendimą paaiškina šaltinio turiniu.</p>	<p>netiesiogiai išreikšta informacija, skiria patikimą informaciją nuo nepatikimos, faktus nuo nuomonės, tų faktų tikrumą iš naujo konteksto. Išskiria iš naujo istorinio konteksto ir nagrinėjamų šaltinių skirtingus autorių požiūrius į juose perteikiamus įvykius, nurodo skirtingas istorijos šaltinių atsiradimo sąlygas ir jas paaiškina.</p>
<p>C.3. Istorinis tyrimas/tyrinėjimas</p>	<p>C.3. Kelia nesudėtingus istorinius klausimus ir ieško į juos atsakymų. Planuoja ir atlieka nesudėtingą tyrimą apie artimos aplinkos istorijos (paveldo) objektus, atminties vietas, asmenybes ir kt., naudojantis įvairiais šaltiniais; bando rinkti ir panaudoti kraštotyrinę medžiagą. Analizuoja elementarią istorinę informaciją, iš gerai žinomo istorinio konteksto ir artimos aplinkos (pateiktą nuotraukose, dokumentuose ir pan.), kad atkurtų praeities įvykius, ją apibendrina.</p>	<p>C.3. Formuluoja nesudėtingus istorinius klausimus, tikslą, hipotezę. Sudaro tyrimo, skirto nurodytai problemai spręsti, planą, nurodydamas pagrindinius žingsnius nuo klausimo iškėlimo iki rezultatų pristatymo. Pateikia 2-3 konkrečius įprasto istorinio konteksto šaltinius kuriais bus remiamasi, atliekant tyrimą. Nurodo, ką reikėtų daryti, kad tyrimas gautųsi patikimas. Analizuoja ir lygina istorinę informaciją, pateiktą nesudėtingo istorinio konteksto rašytiniuose, vaizdiniuose, daiktiniuose šaltiniuose, remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija; ją išsamiai apibendrina.</p>	<p>C.3. Planuoja tyrimą, nukreiptą į konkrečios problemos, temos išsprendimą (nustato problemą, kelia probleminius klausimus, numato informacijos šaltinius). Įvertina įvairių pasirinktų šaltinių vaidmenį bei reikšmę atliekant konkretų istorinį tyrimą. Analizuoja, lygina istorinę informaciją, nurodo jos tikslumą ir patikimumą atliekamame tyrime. Kelia istorinius probleminius klausimus ir, kritiškai naudodamasis įvairiais informacijos šaltiniais, pateikia pagrįstus ir argumentuotus atsakymus.</p>

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

D. Istorinio pasakojimo kūrimas ir raiška

<p>D.1. Istorijos sąvokų supratimas ir vartojimas</p>	<p>D.1. Paaiškina esmines Lietuvos (atskirais atvejais ir Europos) istorijos sąvokas** (kartais ir kontekstines, tokias kaip <i>pokyčiai, reikšmė, įrodymai, priežastys</i>) bei jas tinkamai vartoja.</p>	<p>D.1. Paaiškina senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos sąvokas (ir kontekstines, tokias kaip <i>pokyčiai, reikšmė, įrodymai, priežastys, empatija</i>) bei jas tinkamai vartoja. Nustato sąvokos prasmę iš naujo istorinio konteksto. Sieja istorijos sąvokas į prasminę visumą naujame istoriniame kontekste. Jas grupuoja pagal savarankiškai pasirinktą kriterijų (-us) ir savo pasirinkimą paaiškina.</p>	<p>D.1. Paaiškina esminių naujųjų ir naujausiųjų laikų sąvokų prasmę bei jas tinkamai vartoja. Klausimo ar problemos aiškinimui, samprotavimui sistemingai vartoja visas esmines ir kontekstines sąvokas, jungia ankstesnes ir naujas sampratas, išvelgdamas skirtingus istorijos aiškinimo (pasakojimo) požiūrius. Atpažįsta neatitikimus tarp turinio ir konteksto.</p>
<p>D.2. Istorinio pasakojimo kūrimas</p>	<p>D.2. Ieško ir atsirenka informaciją iš nesudėtingo istorinio konteksto, kad parengtų pasakojimą apie žmonių gyvenimą praeityje, suformuluoja pagrindinę mintį. Gali parengti nesudėtingą istorinį pasakojimą apie asmenį, pastatą, daiktą, gyvūną, reiškinių ar kt.</p>	<p>D.2. Ieško, atsirenka ir išdėsto svarbią informaciją, kad sukurtų struktūruotą tekstą, žodžiu ar parengtų pristatymą; tinkamai panaudodami įvykių datas, sąvokas ir terminus. Remiantis 1-2 šaltiniais, kuria laisvos formos pasakojimą, išreiškdamas savo požiūrį į vieną ar kitą įvykį, reiškinių, asmenybę ar problemą. Savo nuomonę pagrindžia konkrečiais faktais.</p>	<p>D.2. Kuria įvairių tipų tekstus (esė, santraukas, komentarus, recenzijas, biografijas ir pan.) remdamasis 2-3 šaltiniais. Atlieka su nagrinėjamais šaltiniais nesudėtingus tiriamuosius ir kūrybinius darbus ir projektus. Savarankiškai randa istorinio pasakojimo kūrimui reikiamą informaciją bibliotekoje, internete ir kituose informaciniuose šaltiniuose, kritiškai pasirenka šaltinius, tinkamai jais remiasi. Pagrįstai remdamasis 2-3 šaltiniais, kelia istorinius klausimus, samprotauja žodžiu ir raštu, išreiškdamas savo požiūrį į vieną ar</p>

			kitą įvykį, reiškinį, asmenybę ar problemą. Savo nuomonę pagrindžia argumentais.
D.3. Istorinio supratimo raiška	D.3. Įvairiais būdais (raštu, žodžiu, meninėmis priemonėmis, naudojantis informacinėmis technologijomis) pasakoja, apibūdina ir aiškina nuosekliai apie istorijos įvykius ir reiškinius; savo nuomonę pagrindžia. Įvairiose kasdieninio gyvenimo formose gali išvelgti istorines ištakas.	D.3. Perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) supratimą apie istorijos įvykius ir reiškinius, savo nuomonę pagrindžia argumentais. Tinkamai parenka istorinę informaciją istorijos įvykiams ir reiškiniams apibūdinti. Naudodamas šiuolaikinių technologijų galimybėmis (žemėlapių kūrimo platformomis, mobiliosiomis programėlėmis ir kt.), kuria elementarų istoriją pasakojantį žemėlapi, maršrutą nagrinėti temai atskleisti ir pristatyti pasirenka gerai žinomus kelis senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos faktus, įvykius, šaltinius, juos priskiria žemėlapyje ir elementariai aprašo.	D.3. Tinkamai parenka istorinę informaciją istorijos įvykiams, reiškiniams paaiškinti, ją perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, prezentacija, naudojantis informacinėmis technologijomis). Diskusijose kelia probleminius klausimus, svarsto, pritaria ar prieštarauja pateikdamas argumentų.

Asmenybės - nurodytos turinyje*

*Sąvokos**- nurodytos turinyje*

6. Mokymosi turinys

Atsižvelgiant į mokinio patirtį, žinias ir gebėjimus, istorinio mąstymo augimą, kiekvieno koncentro turinys nagrinėjamas nuo asmeninės ir krašto istorijos prie Lietuvos, Europos ir pasaulio istorijos pažinimo.

- 1-4 klasėse istorija integruota į socialinio ugdymo sritį.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

- 5-6 klasėse išlaikomas nuoseklus perėjimas nuo asmeninės ir gyvenamosios vietovės istorijos prie Lietuvos ir Europos istorijos pažinimo. 5 kl. kursas supažindina su istorijos mokslo pradmenimis, yra orientuotas į Lietuvos istorijos siužetus, bet kontekstualiai paliečiama ir visos Europos istorija. 6 klasėje moksleiviai, gilina ir plečia savo žinojimą konkretesnių kultūros bei kasdienybės istorijos siužetų pagalba. 5-6 klasėse koncentruojamasi į moksleivio susipažinimą su istorija kaip disciplina ir istorijos mokymąsi kaip pasaulio pažinimo būdą, atveriantį galimybes suprasti ir šiandieną. Šiam tikslui pasiekti didelis dėmesys skiriamas istorinių klausimų kėlimui, kompetencijų ugdymui.
- 7-10 klasėse toliau plėtojamos ir gilinamos žinios, gebėjimai ir kompetencijos. Mokiniai mokomi susidaryti Lietuvos ir Europos (atskirais atvejais ir pasaulio) politinės, socialinės ir kultūrinės raidos vaizdą nuo seniausių iki dabartinių laikų.

5-6 klasės 70 % privalomo mokymosi turinio sudaro kiekvieno nagrinėjamo aspekto (temos) du nurodyti istoriniai siužetai, 30 % pasirenkamo mokymosi turinio gali rinktis mokytojas: naudodamas pateiktą istorinį siužetą arba pasirinkdamas kitą aktualų turinį.

7-10 klasės yra nurodomas 70 % privalomas turinys, 30 % pasirenkamo turinio yra išskirta *kursyvu* arba mokytojas gali rinktis kitą aktualų turinį.

6.1. 5 klasė. Praeitis, dabartis ir istorijos mokslas. Lietuvos istorijos pradžiamokslis.

(vienai klasei 74 pamokos (52 pamokos 70 %, 22 pamokos 30 %)¹

Nr.	Nagrinėjamas aspektas	Istorinių siužetų ar problemų galimos gairės
6.1.1. Praeitis, dabartis ir istorijos mokslas		
1.	Laiko suvokimas (I) ir skaičiavimas skirtingais istoriniais periodais	<ul style="list-style-type: none"> • Laiko skaičiavimas senosiose civilizacijose: saulės, vandens, ugnies, smėlio laikrodžiai. • Šiuolaikiniai kalendoriai (pasirinktinai, Julijaus, Grigaliaus ar Mėnulio (musulmonų) kalendoriai). Laiko skaičiavimas iki ir po Kristaus. • <i>Rekomenduojama tema: šiuolaikinio laiko skirstymo (darbo dienos, savaitgalio, mokslo metų) atsiradimas.</i> <p>Sąvokos: civilizacija.</p>

¹ Iš programoje pateiktų *istorinių siužetų ar problemų* pamokų turiniui siūloma pasirinkti ne mažiau kaip 70 % rekomenduojamų gairių. Likusius 30 % gali sudaryti pasirinkto turinio gilinimas, mokytojo individualiai suformuluotos temos, specialios užduotys, projektai ar išvykos.

2.	Laiko suvokimas (II) ir skaičiavimas istorijos moksle	<ul style="list-style-type: none"> ● Dešimtmetis, amžius, epocha, laikotarpis. Romėniški skaičiai. ● Laiko juosta: asmeninės kūrimas ir Lietuvos istorijos įvykių žymėjimas (nuolatinis pildymas). ● Žemėlapis: istorinių objektų, įvykių ir kitų svarbių vietų žymėjimas Lietuvos ir/ar gyvenamosios vietovės žemėlapyje (nuolatinis pildymas). <p>Sąvokos: amžius, dešimtmetis, epocha.</p>
3.	<i>Praeitis kaip detektyvas (I): istorijos liudininkai mūsų aplinkoje</i>	<ul style="list-style-type: none"> ● Kultūros paveldo, esančio artimoje aplinkoje aplankymas ir aptarimas: maldos namai, dvaro sodyba, piliakalnis, kapinės ir kt. ● Pasirinkto istorinio paminklo savo mieste ar kitoje Lietuvos vietovėje istorija: atsiradimas, idėja, įgyvendinimas, reikšmė. ● <i>Rekomenduojama tema: gyvenamoje vietovėje esančių gatvių pavadinimų istorinė reikšmė ir/ar mokyklos pavadinimo reikšmė ir jo istorija</i> <p>Sąvokos: paveldas.</p>
4.	<i>Praeitis kaip detektyvas (II): istorijos pažinimo būdai</i>	<ul style="list-style-type: none"> ● Istorinio įvykio nagrinėjimo schema. ● Skirtingų sričių mokslininkų (archeologijos, antropologijos, istorijos) bendradarbiavimas tiriant praeitį. Partizano Adolfo Ramanausko – Vanago ar sukilėlio Zigmanto Sierakausko palaikų atradimo istorijos. ● <i>Rekomenduojama tema: didžiausi Lietuvoje rasti lobiai ir jų suradimo istorijos. Nelegalių kasinėjimų žala.</i> <p>Sąvokos: antropologija, archeologija, numizmatika, restauravimas.</p>
5.	<i>Visi turi savo istoriją: istorijos tyrimų objektas</i>	<ul style="list-style-type: none"> ● Istorijos tyrimų objekto pavyzdžiai artimoje aplinkoje: kaimo, miestelio ar miesto istorija. ● Genealoginio medžio sudarymo bruožai. ● <i>Rekomenduojama tema: istorijos tyrimų objekto pavyzdžiai: asmenybių, daiktų, pastatų ar meno kūrinių istorija.</i> <p>Sąvokos: genealogija, kraštotyra.</p>

6.	Rašytiniai praeities pažinimo šaltiniai ir istorijos rašymas	<ul style="list-style-type: none"> ● Rašytinis šaltinis: istorinis dokumentas, laiškas, dienoraštis ar kitas rašytinis šaltinis. ● Istorinio pasakojimo kūrimas apie save ar apie kitą: CV (<i>Curriculum vitae</i>), biografija, atsiminimas. ● <i>Rekomenduojama tema: Lietuvos archyvų duris pravėrus: praeities pažinimo pirminiai šaltiniai.</i> <p>Sąvokos: archyvas; biografija, CV.</p>
7.	Istorinių simbolių, ženklų ir herbų istorija	<ul style="list-style-type: none"> ● Herbo kūrimo principai: formų, simbolių ir spalvų istorinės prasmės. ● Lietuvos vėliavos ir herbo sukūrimo istorijos. Kitų pagrindinių Lietuvos valstybės simbolių ir/ar istorinių didikų giminių herbų reikšmės. ● <i>Rekomenduojama tema: pasirinktinai, gyvenamosios vietovės (miesto, miestelio), mokyklos ar mėgstamiausios sporto komandos herbų (emblemy) istorija.</i> <p>Sąvokos: heraldika.</p>
8.	Gyvenimo praeityje rekonstrukcija	<ul style="list-style-type: none"> ● Žymiausi Lietuvos istorinės rekonstrukcijos klubai ir festivaliai. ● Senovinių šokių ir dainų atkūrėjų Lietuvoje pasirinkti pavyzdžiai. ● <i>Rekomenduojama tema: istorinių pastatų, meno kūrinių ar senovinių daiktų restauravimas, lietuviški ir pasauliniai pavyzdžiai. Prano Gudyno restauravimo centro (ar kito svarbaus restauravimo centro) veikla Lietuvoje.</i> <p>Sąvokos: rekonstrukcija.</p>
9.	Istorija mene: dailėje, literatūroje ir kompiuterizuotoje erdvėje	<ul style="list-style-type: none"> ● Istorinių įvykių vaizdavimas dailėje (pasirinktų dailininkų kūriniuose vaizduojamų istorinių temų aptarimas). ● Knygos, komiksai ar animacija kaip istorijos pasakojimo forma vaikams. Pasirinktų knygų vaikams apie praeitį aptarimas (susitikimas su autoriumi). ● <i>Rekomenduojama tema: Lietuvos istorija kompiuteriniuose žaidimuose.</i> <p>Sąvokos: galerija.</p>

10.	Muziejus kaip praeities pažinimo vieta	<ul style="list-style-type: none"> ● Arčiausiai mokyklos esančio muziejaus aplankymas: jo istorija ir ekspozicija. ● Pasirinkto Lietuvos muziejaus atsiradimo istorija ir šiandieninė ekspozicija. ● <i>Rekomenduojama tema: garsiausi ir didžiausi Europos muziejai: natūraliai susiformavę ir žmogaus sukurti. Pasirinktinai vieno iš jų nuolatinių ekspozicijų (virtualių) aptarimas.</i> <p>Sąvokos: ekspozicija.</p>
1. Lietuvos istorijos pradžiamokslis		
1.	Lietuva iki valstybės	<ul style="list-style-type: none"> ● Pirmieji gyventojai Lietuvoje: seniausi archeologiniai radiniai dabartinės Lietuvos (ar gyvenamosios vietovės) teritorijoje. Priešistorėi skirtų ekspozicijų aplankymas (ar virtualių parodų apžiūra) Lietuvos muziejuose. ● Baltų gyvenamosios rekonstrukcija. ● Lietuvos vardo kilmė ir pirmasis jo paminėjimas 1009 m. <p>Asmenybės: Marija Gimbutienė, Rimutė Rimantienė. Sąvokos: baltai, priešistorė.</p>
2.	Lietuva kaip karalystė ir kunigaikštystė XIII a.-XVI a.	<ul style="list-style-type: none"> ● Karalius Mindaugas: asmenybės vaidmuo istorijoje. Liepos 6-osios šventės atsiradimo istorija. ● Gediminaičių dinastija LDK: genealoginio medžio pildymas. ● LDK valdant Jogailai ir Vytautui Didžiajam. <p>Asmenybės: Algirdas, Jogaila, Gediminas, Kazimieras, Jogailaitis, Kęstutis, Mindaugas, Morta, Vytautas Didysis. Sąvokos: dinastija, krikštas, monarchija.</p>
3.	Lietuvos ir Lenkijos bendra valstybė XVI a. vid. - XVIII a. pab.	<ul style="list-style-type: none"> ● Liublino unija (1569 m.): kaip veikia dvi valstybės vienoje Respublikoje. ● Pasirinktos didikų giminės istorija ir reikšmė LDK politiniame ir kultūriniame gyvenime (atsižvelgiant į artimosios aplinkos pavyzdžius). ● <i>Rekomenduojama tema: LDK Valdovų rūmų Vilniuje istorija.</i> <p>Asmenybės: Barbora Radvilaitė, Žygimantas Augustas. Sąvokos: unija.</p>

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

4.	Lietuvos ir Lenkijos bendros valstybės padalijimai; Lietuva Rusijos imperijos sudėtyje XVIII a. pab.-XX a.pr.	<ul style="list-style-type: none"> ● Valstybės padalijimai ir XVIII a. pab.- XIX a. sukilimai dėl ATR atstatymo. Pasirinkto XVIII-XIX a. ATR idėją gynusio sukilėlio ar sukilėlės biografijos aptarimas. ● Kova dėl lietuvių kalbos Rusijos imperijoje: lietuvių kalbos lotyniškais rašmenimis draudimas ir knygnešystės reiškiny. ● Laisvo žodžio svarba: laikraščių „Aušra“, „Varpas“, „Tėvynės sargas“ reikšmė lietuvių nacionaliniam judėjimui. <p>Asmenybės: Jonas Basanavičius, Vincas Kudirka, Motiejus Valančius. Sąvokos: knygnešys, sukilimas.</p>
5.	Lietuvos Respublika (1918-1940)	<ul style="list-style-type: none"> ● 1918 m. Vasario 16-osios aktas ir demokratinės valstybės kūrimas. ● Svarbiausi Lietuvos Respublikos pasiekimai. ● <i>Rekomenduojama tema: nepriklausomos Lietuvos valstybės tėvai ir motinos: pasirinktos politinės tarpukario Lietuvos asmenybės biografijos aptarimas.</i> <p>Asmenybės: Jonas Basanavičius, Felicija Bortkevičienė, Kazys Grinius, Antanas Smetona, Gabrielė Petkevičaitė-Bitė, Aleksandras Stulginskis. Sąvokos: Nepriklausomybės aktas, demokratija, konstitucija, parlamentas, respublika, signataras.</p>
6.	Antrasis pasaulinis karas (1939-1945) Lietuvos vaikų istorijose	<ul style="list-style-type: none"> ● Sovietinė Lietuvos okupacija. Sibiro tremčių istorija per vaikų-tremtinių liudijimus ir prisiminimus. Tremties istorijos artimiausioje aplinkoje. Projektas „Misija Sibiras”. ● Nacistinė Lietuvos okupacija. Holokausto Lietuvoje istorija. Išgyvenusių vaikų prisiminimai ir liudijimai iš Vilniaus ir Kauno getų. Holokausto atminties vietų artimoje aplinkoje istorijos pažinimas ir aplankymas. ● <i>Rekomenduojama tema: pokario vaikų istorija Lietuvoje - Vilko vaikai.</i> <p>Sąvokos: getas, Holokaustas, okupacija, tremtinys.</p>

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

7.	XX a. pirmos pusės Lietuvos herojai: nuo nežinomo kario iki Onos Šimaitės ir Jono Žemaičio – Vytauto	<ul style="list-style-type: none"> ● 1919-1920 m. Lietuvos Nepriklausomybės karo savanoriai ir kariai. Nežinomo kareivio kapo Kaune istorija. Savanorių ir karių kapai artimiausioje aplinkoje. ● Žydų gelbėtojai Lietuvoje 1941-1944 m. ir jų istorijos artimiausioje aplinkoje. ● 1949 m. LLKS Tarybos deklaracijos pasirašymo istorija. Partizanų veiklos istorija artimiausioje aplinkoje. <p>Asmenybės: Ona Šimaitė, Jonas Žemaitis-Vytautas. Sąvokos: deklaracija, partizanas.</p>
8.	Okupuota Lietuva: gyvenimas sovietmečiu	<ul style="list-style-type: none"> ● Kas buvo Sovietų Sąjunga ir ką reiškia sovietmetis bei okupacinis režimas. ● Žmogaus laisvių varžymas ir pasipriešinimas režimui Sovietų Lietuvoje. ● <i>Rekomenduojama tema: pasirinkto Lietuvos rezistento ar disidento biografijos aptarimas.</i> <p>Asmenybės: Nijolė Sadūnaitė, Antanas Terleckas. Sąvokos: sovietmetis.</p>
9.	Kelias į nepriklausomybę ir Lietuvos Respublika XX a. pab.-XXI a. pr.	<ul style="list-style-type: none"> ● Sąjūdis Lietuvoje: mitingai, maršai ir laisvės siekis. Sąjūdžio laikotarpio istorijos artimiausioje aplinkoje. ● Apsisprendimas ir ryžtas nepriklausomybei: 1990 m. Kovo 11-osios aktas, sovietų ekonominė blokada ir atsilaikymas prieš agresiją 1991 m. sausio 13-ąją. 1991 metų liudijimai artimiausioje aplinkoje. ● <i>Rekomenduojama tema: grįžimas į Europą: Lietuva kaip Europos Sąjungos ir NATO dalis.</i> <p>Asmenybės: Vytautas Landsbergis, Laisvės gynėjai žuvę 1991 m. sausio 13-ąją. Sąvokos: Baltijos kelias, blokada, mitingas, Sąjūdis, signataras.</p>
10.	Lietuva ir lietuviybė pasaulyje	<ul style="list-style-type: none"> ● XX a. lietuviybės centrai už Lietuvos ribų. Pasirinktinai, Čikaga ar kitas išeivijos lietuviams svarbus miestas. ● Litvakų kultūros sklaida pasaulyje XIX a. - XX a. pr. Žymiausių litvakų pasiekimai (Nobelio premijos laureatai, išradėjai ir t.t.). ● <i>Rekomenduojama tema: pasirinktos pasaulio lietuvių bendruomenės istorija (Argentinoje, Latvijoje, Jungtinėje Karalystėje ar kitur): įsikūrimas, veikla, dabartinis santykis su Lietuva.</i> <p>Sąvokos: emigracija, litvakai.</p>

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

6.2. 6 klasė. Lietuva Europoje: kultūros ir kasdienybės istorija.

(vienai klasei 74 pamokos (52 pamokos 70 %, 22 pamokos 30 %)²

Nr.	Nagrinėjamas aspektas	Istorinių siužetų ir problemų galimos gairės
1.	Istorijos periodizacija Europoje ir pasaulyje	<ul style="list-style-type: none"> • Europietišškai tradicijai būdinga istorijos periodizacija (epochos) ir kiekvienam laikmečiui charakteringi simboliai. • Svarbiausių Lietuvos istorijos įvykių braižymas laiko juostoje pagal europietišškai tradicijai būdingą istorijos epochų periodizaciją. • <i>Rekomenduojama tema: gyvenamosios vietovės istorijos įvykių braižymas laiko juostoje.</i> <p>Sąvokos: Antika, viduramžiai, naujieji laikai, naujausieji laikai.</p>
2.	Žmogaus gyvenamoji erdvė istorijoje (I): namas, miestelis ir miestas	<ul style="list-style-type: none"> • Viduramžių Europos miesto tipinis planas, svarbiausios erdvės ir statiniai. • Gyvenamasis būstas Lietuvoje: Kernavės gyvenvietė XIII a.; XVI-XVIII a. Lietuvos didikų dvarai; gatvinis kaimas. • <i>Rekomenduojama tema: štetlai kaip specifinė Rytų Europos žydų gyvenamoji erdvė.</i> <p>Sąvokos: dvaras, gatvinis kaimas, rotušė, piliakalnis.</p>
3.	Žmogaus gyvenamoji erdvė istorijoje (II): didieji Lietuvos miestai	<ul style="list-style-type: none"> • Vilnius – daugiakultūriškumo istorija. • Kaunas – laikina, bet modernioji sostinė. • Klaipėda – jūros reikšmė valstybei. <p>Sąvokos: jūrinė valstybė, modernizmas.</p>
4.	Tikėjimų įvairovė Lietuvoje (I):	<ul style="list-style-type: none"> • Jėzaus Kristaus istorija, krikščionybės atsiradimas ir plėtra. • Skirtingos krikščioniškos konfesijos ir jų maldos namai Lietuvoje ar artimoje aplinkoje. • <i>Rekomenduojama tema: šv. Kazimiero istorija (ar kito krikščionių šventojo, susijusio su Lietuva, istorija).</i>

² Iš programoje pateiktų istorinių siužetų ar problemų pamokų turiniui siūloma pasirinkti ne mažiau kaip 70 % rekomenduojamų gairių. Likusius 30 % gali sudaryti pasirinkto turinio gilinimas, mokytojo individualiai suformuluotos temos, specialios užduotys, projektai ar išvykos.

	krikščionybė ir Lietuvos kultūra	<p>Asmenybės: Šv. Kazimieras.</p> <p>Sąvokos: cerkvė, katalikybė, konfesija, protestantizmas, sentikiai, stačiatikybė.</p>
5.	Tikėjimų įvairovė Lietuvoje (II): skirtingos etninės ir konfesinės bendruomenės Lietuvoje	<ul style="list-style-type: none"> ● Judaizmo Lietuvoje istorija ir žydų kultūros paveldas artimoje aplinkoje: maldos namai, kultūros ir prekybos vietos, švietimo įstaigos. ● Lietuvos totorių islamas ir Lietuvos karaimų karaizmas: religijos, kultūros ir vietos papročių dermė. ● Romai Lietuvoje: bendruomenės istorija ir skirtingi religiniai pasirinkimai. <p>Asmenybės: Vilniaus Gaonas.</p> <p>Sąvokos: islamas, judaizmas, karaizmas, kenesa, mečetė, romai, sinagoga.</p>
6.	Knygos ir rašto istorija (I): pirmieji žingsniai pasaulyje ir Lietuvoje	<ul style="list-style-type: none"> ● Senujų civilizacijų rašto pavyzdžiai; abėcėlių, Brailio rašto ir Morzės abėcėlės istorija. ● Kitų kalbų rašto paplitimas LDK teritorijoje ir lietuviško rašto atsiradimas. ● <i>Rekomenduojama tema: pirmųjų Lietuvos knygų istorijos: pirmoji knyga spausdinta Lietuvoje, pirmoji lietuviška knyga, pirmoji Lietuvos istorija, pirmieji laikraščiai.</i> <p>Asmenybės: Simonas Daukantas, Mikalojus Dauša, Martynas Mažvydas, Pranciškus Skorina, Motiejus Strijkovskis.</p> <p>Sąvokos: Brailio raštas, dantiraštis, hieroglifai, inkunabulai.</p>
7.	Knygos ir rašto istorija (II): mokslo, mokyklos ir universiteto reikšmė Lietuvos visuomenei	<ul style="list-style-type: none"> ● Pirmosios mokyklos LDK. ● Universitetų atsiradimas Europoje ir Lietuvoje, jų reikšmė. ● <i>Rekomenduojama tema: daraktorių mokyklos XIX a. Lietuvos teritorijoje Rusijos imperijoje.</i> <p>Sąvokos: daraktorius, graždanka, jėzuitai, universitetas.</p>
8.	Kasdienybės istorija (I): istorinė virtuvė	<ul style="list-style-type: none"> ● Atskirų augalų (bulvių, pomidorų, kavamedžių ar kitų pasirinktų augalų) reikšmė žmonijos istorijai. ● Skirtingų etninių grupių virtuvės Lietuvoje. ● <i>Rekomenduojama tema: pirmųjų gyventojų dabartinėje Lietuvos teritorijoje maistas.</i>
9.	Kasdienybės istorija (II): sveikata, ligos ir higiena	<ul style="list-style-type: none"> ● Didžiosios epidemijos Lietuvos ir Europos istorijoje, bei jų pamokos. ● Vandentiekis ir kanalizacija kaip vienas svarbiausių civilizacijos pasiekimų.

		<ul style="list-style-type: none"> ● <i>Rekomenduojama tema: žmogaus gyvenimo trukmės ilgėjimas istorinėje perspektyvoje.</i> <p>Sąvokos: epidemija.</p>
10.	Kultūros istorija (I): svarbūs Lietuvos meno įvykiai ir kūriniai istorijoje	<ul style="list-style-type: none"> ● Skirtingų Lietuvos laikotarpių teatro ir muzikos istorijos atributai: pirmoji opera „Elenos pagrobimas“ Valdovų rūmuose XVII a.; pirmasis viešas teatro spektaklis lietuvių kalba 1899 m. Palangoje ir pirmoji Lietuvos dainų šventė 1924 m.; 1987-1989 m. „Roko maršai“. ● Svarbių Lietuvos kūrėjų ir jų kūrinių istorija: Laurynas Gucevičius (Vilniaus katedra), Mikalojus Konstantinas Čiurlionis (paveikslas „Karalių pasaka“), Juozas Zikaras (skulptūra „Laisvė“), Lina Lapelytė, Vaiva Grainytė, Rugilė Barzdžiukaitė (opera-performansas „Saulė ir jūra“) ar kiti pasirinkti kūrėjai ir jų kūriniai. ● <i>Rekomenduojama tema: fotografijos Lietuvoje atsiradimas.</i> <p>Asmenybės: Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, Laurynas Gucevičius, Juozas Zikaras. Sąvokos: Dainų šventė, opera.</p>
11.	Kultūros istorija (II): mados istorija	<ul style="list-style-type: none"> ● Drabužių istorija: toga, kelnės ir sijonas ar kiti pasirinkti drabužiai. Lietuvių ir/ar kitų tautų nacionalinis kostiumas. ● Skirtingų pasirinktų Lietuvos ir/ar Europos laikotarpių madų istorijos bruožai. ● <i>Rekomenduojama tema: XX a. Lietuvos, Europos ir JAV paauglių madų istorijos pavyzdžiai.</i> <p>Asmenybės: Bona Sforza. Sąvokos: barokas, gotika, nacionalinis kostiumas, renesansas.</p>
12.	Ne tik žmonių istorija (I): naminių gyvūnų istorija	<ul style="list-style-type: none"> ● Laukinių gyvūnų prijaukinimas priešistoriniais laikais. Medžioklės, žvejybos ir senųjų amatų istorija. ● Prijaukintų gyvūnų (pavyzdžiui: arklio, karvės ar bičių) reikšmė istorijoje. ● <i>Rekomenduojama tema: naminiai gyvūnai Lietuvos valdovų rūmuose ir dvaruose XIV-XVIII a.</i> <p>Sąvokos: amatininkas</p>

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

13.	Ne tik žmonių istorija (II): daiktų, kurie mus supa, istorija	<ul style="list-style-type: none"> ● Didieji išradimai istorijoje: ugnies prisijaukinimas, ratas, garo variklis, elektros lemputė (ar kiti pasirinkti išradimai). ● Artimoje aplinkoje esančių daiktų sukūrimo istorija: kompiuteris, šaldytuvas, televizorius (ar kiti pasirinkti daiktai). ● <i>Rekomenduojama tema: „išnykę“ daiktai: šiandien nebenaudojamų daiktų išradimo ir panaudos istorijos (gramofonas, telefonų knyga, žarijų lygintuvas ar kitas pasirinktas daiktas).</i> <p>Asmenybės: Tomas Edisonas, Kazimieras Semenavičius, Džeimsas Vatas. Sąvokos: industrija.</p>
14.	Senosios ir naujosios tradicijos (I): žaidimų ir sporto istorija	<ul style="list-style-type: none"> ● Laisvalaikio žaidimų istorija: šachmatai, šaškės, domino, lietuviška ripka, Monopolis ar kiti pasirinkti žaidimai. ● Olimpinių žaidynių istorijos bruožai (Antikoje ir šiais laikais). ● <i>Rekomenduojama tema: futbolo sėkmės istorija Europoje ir krepšinio sėkmės istorija Lietuvoje.</i> <p>Sąvokos: atletas, maratonas, olimpiada.</p>
15.	Senosios ir naujosios tradicijos (II): istorinės šventės	<ul style="list-style-type: none"> ● Senųjų švenčių prasmės ir tradicijos Lietuvoje: Vėlinės, Kūčios, Užgavėnės (ar kitų pasirinktų švenčių/tradicijų aptarimas). ● Žymios Europos šventinės tradicijos: Vienos valsas, Venecijos karnavalas, Korida (ar kitų pasirinktų švenčių/tradicijų aptarimas). ● <i>Rekomenduojama tema: pasirinktų Europos šalių valstybinių švenčių tradicijos.</i> <p>Sąvokos: karnavalas, mitologija, tradicija.</p>

6.3. 7 klasė. Senovės istorija.

(vienai klasei 74 pamokos (52 pamokos 70 %, 22 pamokos 30 %))

Nr.	Tema	Nagrinėjamas aspektas
Senovės istorija		

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

1.	Įvadas į Senovės istoriją: pirmųjų žmonių paieškos priešistorėje ir susipažinimas su civilizacijos sąvoka	<ul style="list-style-type: none"> ● Priešistorės žmonių gyvenimo sąlygos, ir jų kaita: žmonių protėviai Afrikoje, Azijoje, jų atsikraustymas į Europą; gamtinės sąlygos ir kasdieninio gyvenimo bruožai. Neolito revoliucija. ● Indoeuropiečių atsikraustymas į dabartinės Lietuvos teritoriją: tikėjimas, kasdieninio gyvenimo bruožai, indoeuropiečių kalbos. ● Civilizacijos apibrėžimas ir esminiai bruožai, gamtos sąlygų svarba (didžiosios upės ir irigacija). Seniausieji miestai. <p>Sąvokos: civilizacija, indoeuropiečiai, irigacija, Neolito revoliucija.</p>
2.	Valstybės ir valdžios santykis senovės Rytų civilizacijose	<ul style="list-style-type: none"> ● Derlingasis pusrėnulis ir civilizacijos centrai Mesopotamijoje: valstybiniai dariniai (Šumeras, Babilonija) ir valdymo formos, santykiai su kaimynais. ● Egipto valstybė: vieningo Egipto iškilimas, faraono valdžia ir dinastijos, visuomenės socialinė struktūra, santykiai su kaimynais, Egipto civilizacijos sunykimas. <p>Asmenybės: Hačepsuta, Hamurapis, Kleopatra VII, Nefertitė, Ramzis II. Sąvokos: faraonas, Mesopotamija, teokratija.</p>
3.	Visuomenės prie didžiųjų upių: religijų įvairovė ir kultūrinis palikimas	<ul style="list-style-type: none"> ● Mesopotamijos kultūrinis gyvenimas: religijos ir rašto tradicija, mokyklos, mokslo žinios (matematika, astronomija, išradimai), literatūra, architektūra. ● Egiptiečių religinis ir kultūrinis gyvenimas: religija, dievų vaizdavimas, raštas, architektūra (piramidės, šventyklos, rūmai), mokslo žinios (matematika, astronomija, medicina, išradimai), menas (skulptūra, tapyba), mokyklos. <p>Sąvokos: papirusas, politeizmas, zikuratas.</p>
4.	Žydai: monoteistinės religijos gimimas ir jos reikšmė Europai	<ul style="list-style-type: none"> ● Žydų įsikūrimas Pažadėtoje žemėje, Egipto nelaisvė, Mozė ir Dešimt Dievo įsakymų, judaizmo religija, kultūrinis palikimas. <p>Asmenybės: Mozė, Saliamonas. Sąvokos: Dekalogas, monoteizmas, Pažadėtoji žemė, Tora.</p>
5.	Antika – Europos istorijos pradžia (I):	<ul style="list-style-type: none"> ● Antikinės civilizacijos ištakos: Kretos ir Mikėnų kultūros.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

	<p>Senovės Graikija, demokratijos gimimas</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Polis – bendruomeniškų formų paieškos: valdymo būdų įvairovė (tironija, oligarchija, aristokratija, demokratija) ir jų skirtumai nuo Rytų civilizacijų. ● Demokratijos atsiradimas ir jos bruožai, demokratijos tėvai: Solonas, Kleistenis, Periklis. ● Atėnų demokratijos vaisiai: teatras, literatūra ir filosofija. Mokyklinė sistema ir laisvųjų piliečių ugdymas. ● Polių susidūrimas su Rytų despotija: graikų - persų karai. ● Aleksandro Didžiojo karinė ir kultūrinė imperija (IV a. pr. Kr.): užkariavimai, kultūrų sinkretizmas ir helenizmas. <p>Asmenybės: Aischilas, Aleksandras Didysis, Archimedas, Aristotelis, Euripidas, Herodotas, Hipatija, Homeras, Kleistenis, Mironas, Periklis, Platonas, Sapfo, Sofoklis, Sokratas, Solonas.</p> <p>Sąvokos: Antika, aristokratija, demagogija, demokratija, despotija, falanga, helenizmas, oligarchija, oratorius, pilietis, polis, tironija.</p>
6.	<p>Antika – Europos istorijos pradžia (II): Senovės Roma, Graikijos civilizacijos perimamumas ir imperijos sukūrimas</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Romos civilizacijos pradžia: Romos miesto įkūrimas, karalystės laikotarpis, ryšiai su graikais, lotynų kalba. ● Romos respublika: valdžios struktūra ir pagrindiniai skirtumai nuo Atėnų demokratijos. ● Užkariavimai keičiantys kultūrą: Romos respublikos plėtra, kitų kultūrų perėmimas ir recepcija. Sausumos galybės susidūrimas su jūrine galybe – Romos ir Kartaginos karai (III-II a. pr. Kr.). ● Augančios galios valdymas: respubliką keičia imperija (27 m. pr. Kr.). Teritorijų užkariavimas ir jų valdymas I-II amžiais. Romėnų teisė ir universalios Romos pilietybės atsiradimas (III a.). ● Imperijos nuopuolis ir žlugimas: vidaus problemos, barbarų puolimai, Romos imperijos padalijimas ir Vakarų Romos imperijos žlugimas (476 m.). <p>Asmenybės: Atila, Julijus Cezaris, Hanibalas, Oktavianas Augustas, Ovidijus, Tacitas, Trajanas, Vergilijus, Ciceronas.</p> <p>Sąvokos: diktatūra, barbarai, imperija, legionierius, patricijai, plebėjai, principatas, respublika, senatas.</p>
7.	<p>Antika – Europos istorijos pradžia (III). Kultūra ir religija graikų ir romėnų visuomenėse: politeistinę pasaulio</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Polis kaip visuomenės sugyvenimo forma: Atėnų kasdienybė (V a. pr. Kr.). ● Aleksandrija – graikų mokslo židinys (III a. pr. Kr.). ● Roma – imperijos sostinė (II a.). Architektūrinė miesto panorama: koliziejus, panteonas, termos, forumas, akvedukas, triumfo arka, insulė. ● Religija vienijanti atskirus polius: graikų dievų panteonas, herojai, mitai, pasaulio suvokimas, Olimpinės žaidynės. Romėniškoji graikų dievų panteono recepcija.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

	supratimo sanklodą keičiantis monoteizmas	<ul style="list-style-type: none"> ● Krikščionybė: atsiradimas ir persekiojimai, plitimas ir įsitvirtinimas Romos imperijoje, krikščionių bendruomenių išskirtinumas. <p>Asmenybės: Jėzus Kristus, Konstantinas Didysis. Sąvokos: akvedukas, amfiteatras, apaštalas, bazilika, forumas, koliziejus, mesijas, panteonas.</p>
8.	Paveldas ir atmintis: Antikos civilizacijos kaip Europos kultūros pamatai	<ul style="list-style-type: none"> ● Antikos kultūriniai ženklai ir įtaka šiandieniniame pasaulyje: materialusis paveldas šiandienos Atėnuose ir Romoje. Senovės civilizacijų tyrinėjimai ir atradimai.
9.	Baltų gentys. Lietuvių ir latvių istorijos pradžia	<ul style="list-style-type: none"> ● Baltų genčių susiformavimas, gyvenamoji teritorija ir ryšiai su kitomis kultūromis, rašytinės žinios apie baltus; pasaulėžiūra, karyba, verslai. Šiandieniniai (archeologiniai) baltų istorijos tyrimai. ● Baltiškasis paveldas Lietuvoje (piliakalniai ir gyvenvietės, pilkapiai; eksperimentinė archeologija). <p>Sąvokos: aisčiai, baltai.</p>
<p>Galimos papildomos temos: Žmogaus kilmės teorijos; Archeologiniai radiniai - pagrindinis archeologijos mokslo šaltinis; Tarp metropolijos ir kolonijos: graikų kolonizacija; Kinijos civilizacija: susikūrimas ir reikšmingiausi jos bruožai; Indijos civilizacija: susikūrimas ir reikšmingiausi jos bruožai; Didžiosios religijos: budizmas, hinduizmas; Piliakalniai – Baltų epochos liudininkai Lietuvoje ar kitos mokytojo pasirinktos temos.</p>		

6.4. 8 klasė. Viduramžiai ir ankstyvieji naujieji laikai

(vienai klasei 74 pamokos (52 pamokos 70 %, 22 pamokos 30 %))

Nr.	Tema	Nagrinėjamas aspektas
1. Viduramžiai		

1.	Įvadas į epochą: Viduramžių samprata	<ul style="list-style-type: none"> • Viduramžių esminiai bruožai, chronologija, pažinimo šaltiniai. Viduramžių Vakarų Europos sąveika su kaimynais - Bizantija, Islamo pasaulis. <p>Asmenybės: Justinianas I Didysis, Mahometas. Sąvokos: islamas, kalifatas, medievistika.</p>
2.	Valstybė ir valdžia viduramžiais: krikščionybės svarba valstybei	<ul style="list-style-type: none"> • Feodalinė viduramžių valstybė: idėja, forma, turinys. Europos valstybių politinė raida nuo susiskaldymo iki centralizacijos (VIII-XV a.): Frankų valstybė, Šventoji Romos imperija, Anglija ir Prancūzija. • Krikščioniškas pasaulis: katalikybės plėtra ir sklaida ankstyvaisiais viduramžiais, Bažnyčios schizma (1054 m.), dvasinės (popiežiaus) ir pasaulietinės (imperatoriaus) kova dėl valdžios viršenybės. Krikščionybės reikšmė Europos integralumui. • Kryžiaus žygiai: idėja ir tikrovė (XI-XIV a.). Krikščionybės ir islamo sąveika. • Lietuvos valstybė: suvienijimas ir karalystės susikūrimas (1253 m.); Krėvos unija ir Lietuvos krikštas (1387 m.); LDK politinė raida ir santykiai su kitomis šalimis iki XVI a.: ekspansija į skilusios Kijevo Rusios kunigaikštystes, karas su Kalavijuočių ir Vokiečių ordiniais (XIII–XV a.), kovos su Maskvos valstybe (XV–XVI a.), kultūrinis ir politinis suartėjimas su Lenkijos karalyste. <p>Asmenybės: Žana d' Ark, Brunonas Kverfurtietis, Gediminas, Jogaila, Karolis Didysis, Mindaugas, Morta, Urbonas II, Vytautas Didysis, Ona Vytautienė. Sąvokos: bulė, beneficija, erezija, pontifikas, schizma, senjoras, stačiatikybė, vasalas, vyskupas.</p>
3.	Viduramžių visuomenė: santykių hierarchija	<ul style="list-style-type: none"> • Feodalinės visuomenės samprata ir raida, feodalinis ūkis. • Viduramžių Europos ir LDK visuomenė: luomai ir konfesinės bendruomenės, vienuolių ordinai, miestai (gildijos ir cechai, Hanzos miestų prekybos sąjunga). • Viduramžių žmogaus pasaulėvaizdis ir mąstymo savitumai: laikas, erdvė, žmogus • Kasdieninis gyvenimas Europoje ir LDK: buitinis ir darbinis, turtas ir skurdas, karas ir maras. <p>Sąvokos: cechas, činčas, dešimtinė, feodalizmas, gildija, lažas, luomas, Magdeburgo teisė, privilegija, vienuolija.</p>

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

4.	Viduramžių kultūra: krikščionybė ir aplinkinių kultūrų įtaka	<ul style="list-style-type: none"> ● Bizantiškosios ir islamiškosios kultūros poveikis Europai: raštija, mokslas, menas ir architektūra. ● Lotyniškoji raštija, mokslas, filosofija ir teologija, švietimas (vienuolynų mokyklos ir universitetai), architektūra ir menas (romanika, gotika), riterių kultūra, religinis ir pasaulietinis teatras. ● Europėjančios LDK kultūros bruožai: krikščionybės įtaka, rašto kultūra, mūrinė statyba (gotika), pirmosios mokyklos. <p>Asmenybės: Tomas Akvinietis, Hildegarda Bingenietė. Sąvokos: gotika, islamas, katedra, kronika, mečetė, relikvija, riterių kultūra, romanika, teologija.</p>
5.	Paveldas ir atmintis: XIV-XVI a. LDK materialusis paveldas	<ul style="list-style-type: none"> ● LDK paveldas už dabartinės Lietuvos ribų: Naugarduko pilis ir Kristaus atsimainymo bažnyčia, Lucko pilis, Žalgirio mūšio laukas ar kiti pasirinkti paveldo objektai.
2. Ankstyvieji naujieji laikai.		
6.	Įvadas į epochą: Europos iškilimo ir dominavimo pasaulyje prielaidos	<ul style="list-style-type: none"> ● Ankstyvųjų Naujųjų laikų sąvoka, esminiai bruožai, chronologija, pažinimo šaltiniai. Amerikos ir jūrų kelio į Indiją atradimas, europinės kolonizacijos pasekmės. Daugiakultūrės visuomenės susiformavimas Naujajame pasaulyje. <p>Asmenybės: Vaskas da Gama, Kristupas Kolumbas.</p>
7.	Pasaulėžiūros ir kultūros virsmai Europoje ir LDK ankstyvaisiais Naujaisiais laikais	<ul style="list-style-type: none"> ● Renesansas Europoje ir LDK: samprata, pasaulėžiūra, epochos asmenybės, idėjos. Lietuvos Statutai. ● Reformacija Europoje ir LDK: religinė reforma ir mokymas. Liuteronizmas, kalvinizmas, anglikonizmas. ● Katalikiškoji reforma ir barokas Europoje ir LDK: pasaulėžiūra, asmenybės, idėjos ir kūriniai. ● Religinė pakanta ir religinės priešpriešos Europoje ir LDK; Katalikiška ir stačiatikiška LDK. ● LDK mokslo ir kultūros centrai: Vilniaus universitetas, dvarai ir jų kultūra. <p>Asmenybės: Dantė Aligjeris, Steponas Batoras, Mikalojus Daukša, Elžbieta I, Galilėjo Galilėjus, Jonas Kristupas Glaubicas, Albertas Goštautas, Johanas Gutenbergas, Žanas Kalvinas, Mikalojus Kopernikas, Martynas Liuteris, Ignacas Lojola, Nikolo Makiavelis, Martynas Mažvydas, Mikelandželas, Mikalojus Kristupas Radvila Našlaitėlis, Mikalojus Radvila Juodasis, Barbora Radvilaitė, Leonas Sapiega, Motiejus Kazimieras Sarbievijus, Bona Sforza, Pranciškus Skorina, Zigmantas Vaza, Leonardas da Vinčis, Žygimantas Augustas.</p>

		Sąvokos: anglikonizmas, barokas, humanizmas, jėzuitai (Jėzuitų ordinas), kalvinizmas, kancleris, katalikiškoji reforma, konfesija, liuteronizmas, reformacija, renesansas, rusėnai, statutas, unitai.
8.	Ankstyvųjų naujųjų laikų valstybės ir valdymas: Abiejų Tautų Respublika kaip nauja Europos politinio lauko veikėja.	<ul style="list-style-type: none"> • Naujųjų laikų valstybė. Absolutizmo atsiradimas ir įsitvirtinimas Europoje – XVII a. Prancūzija. • Liublino unija (1569 m.) ir jos priežastys, LDK savarankiškumo klausimas. ATR valdymo sistema (XVI-XVII a). • Abiejų Tautų Respublikos politinė raida (XVI-XVIII a.): santykiai su kaimynais, karai su Švedija ir Maskva (Rusija), XVII a. vidurio „Tvanas“, Šiaurės karas (XVIII a. pr.). <p>Asmenybės: Jonas Karolis Chodkevičius, Liudvikas XIV, Armanas Žanas de Rišeljė, Zigmantas Vaza.</p> <p>Sąvokos: absolutizmas, etmonas, kazokai, seimas, vaivada.</p>
9.	Ankstyvųjų naujųjų laikų visuomenė ir ūkis. Modernaus žmogaus gimimas	<ul style="list-style-type: none"> • Svarbiausi LDK ir Europos ūkio raidos aspektai. Valakų reforma (XVI a.). Moderniosios ekonominės sistemos formavimasis: akcinė bendrovė, birža, bankas (Nyderlandų pavyzdys XVII a.). • Ankstyvųjų Naujųjų laikų žmogaus pasaulėžiūros transformacija, vertybės ir kasdieninis gyvenimas (diduomenė, miestiečiai, valstiečiai) Europoje ir LDK (XVI-XVIII a.). <p>Sąvokos: baudžiava, kapitalizmas, manufaktūra, Valakų reforma.</p>
10.	Paveldas ir atmintis: XVI-XVIII a. LDK materialusis paveldas	<ul style="list-style-type: none"> • LDK baroko epochos paveldas: Nesvyžiaus Dievo Kūno bažnyčia ir rūmai, Šv. Petro ir Povilo bažnyčia Vilniuje (ar kita pasirinkta barokinė bažnyčia) Vilniuje, Pažaislio ir Tytuvėnų vienuolynų kompleksai.
<p>Galimos papildomos temos: Katalikų bažnyčios organizacija (pontifikatas, vyskupija, parapija) Kijevo Rusia; Lenkijos istorija iki Krėvos unijos; Vikingų/normanų žygių reikšmė Europos žemynui; Mongolų-totorių užkariavimų pasekmės Europos valstybėms; Anglijos revoliucija XVII a.; Prūsijos valstybės iškilimas; Kinijos civilizacijos pasiekimai ir kultūra; Senosios Amerikos civilizacijos (majų, inkų arba actekų); Jogailaičių Europa; Rusijos imperijos susikūrimas ar kitos mokytojo pasirinktos temos.</p>		

6.5. 9 klasė. Naujieji laikai.

(vienai klasei 74 pamokos (52 pamokos 70 %, 22 pamokos 30 %))

Nr.	Tema	Nagrinėjamas aspektas
Naujieji laikai		
1.	Įvadas į epochą: modernios visuomenės ir šiuolaikinės valstybės susikūrimas	<ul style="list-style-type: none"> ● Naujųjų laikų sąvoka: esminiai bruožai ir chronologija. Naujųjų laikų pažinimo šaltiniai.
2.	Apšvietos sąjūdis ir šiuolaikinės demokratinės politinės sistemos kūrimosi pradžia	<ul style="list-style-type: none"> ● Apšvietos epochos idėjos, pokyčiai švietimo ir mokslo srityje Europoje ir ATR (Edukacinė komisija). Klasicizmo epochos kultūra. ● JAV revoliucija: Nepriklausomybės karas ir konstitucija (1787 m.). ● Prancūzijos revoliucija (1789-1799 m.): Žmogaus ir piliečio teisių deklaracija (1789 m.), konstitucinė monarchija, respublikos laikotarpis, Jakobinų diktatūra, direktorijos valdymas. ● Abiejų Tautų Respublika XVIII a. antroje pusėje: valstybės padalijimai (1772, 1793, 1795 m.), Ketverių metų seimo reformos, ATR konstitucija (1791 m.), 1794 m. sukilimas, valstybės panaikinimas. ● Napoleono epocha: konsulas, imperija, civilinis kodeksas (1804 m.), karai ir kontinentinė blokada, Vienos kongresas (1814-1815 m.). Prancūzmetis Lietuvoje. <p>Asmenybės: Napoleonas Bonapartas, Kristijonas Donelaitis, Tomas Džefersonas, Vilniaus Gaonas, Laurynas Gucevičius, Jokūbas Jasinskis, Imanuelis Kantas, Tadas Kosciuška, Džonas Lokas, Liudvikas XVI, Klemensas fon Meternichas, Šarlis Lui de Monteskjė, Stanislovas Augustas Poniatovskis, Maksimiljanas Robespjeras, Žanas Žakas Ruso.</p> <p>Sąvokos: apšvieta, bajorų konfederacija, civilinis kodeksas, deklaracija, diktatūra, direktorija, Edukacinė komisija, jakobinai, kongresas, konstitucija, konstitucinė monarchija, kontinentinė blokada, <i>liberum veto</i>, revoliucija, sekuliarizacija, teroras.</p>
3.	XIX a. politinė Europa: revoliucijos ir tautiniai sąjūdžiai, nacionalinės valstybės ir globalios imperijos	<ul style="list-style-type: none"> ● Šiuolaikinės politinės sistemos susikūrimas: politinės ideologijos (liberalizmas, konservatizmas, socializmas), politinės partijos, balsavimo teisės radimasis ir plėtra. ● Nacionaliniai judėjimai Europoje: Tautų pavasaris (1848 m.) ir nacionalinių valstybių kūrimasis Italijoje (1870 m.) ir Vokietijoje (1871 m.). ● Rusijos imperijos politika buvusiose LDK žemėse. ATR atkūrimo idėja – XIX a. lietuvių ir lenkų sukilimai prieš Rusijos imperiją (1830-1831, 1863-1864 m.). Sukilėlių siekiai, sukilimo eiga ir pasekmės.

		<ul style="list-style-type: none"> ● Nacionalinis judėjimas Lietuvoje: Žemaičių bajorų kultūrinis sąjūdis, Katalikų bažnyčios veikla XIX a. (vysk. Motiejaus Valančiaus vaidmuo), spaudos lotyniškais rašmenimis draudimo laikotarpis (1864-1904 m.), knygnešių veikla, Lietuvos politinių srovių ir partijų kūrimasis, Didysis Vilniaus Seimas (1905 m.). ● Mažoji Lietuva XIX a.- XX a. pr. ● Imperializmo epocha. Kolonializmas. Pasaulinė Britų imperija. <p>Asmenybės: Jonas Basanavičius, Edmundas Berkas, Otas fon Bismarkas, Simonas Daukantas, Džiuzepė Garibaldi, Kazys Grinius, Martynas Jankus, Vincas Kudirka, Jonas Mačiulis (Maironis), Karlas Marksas, Emilija Pliaterytė, Gabrielė Petkevičaitė-Bitė, Antanas Smetona, Adamas Smitas, Motiejus Valančius, Karalienė Viktorija, Zigmantas Sierakauskas.</p> <p>Sąvokos: autonomija, daraktorius, europocentrizmas, etnocentrizmas, generalgubernatorius, germanizacija, imperializmas, kontribucija, konservatizmas, liberalizmas, nacionalinis judėjimas, politinė partija, rusifikacija, socializmas, Tautų pavasaris.</p>
4.	Industrinės visuomenės kūrimasis ir lietuviškasis pasaulis XIX- XX a pr.	<ul style="list-style-type: none"> ● Industrinė revoliucija: technologijų proveržis, kapitalistinės ekonominės sanklodos įsitvirtinimas Europoje ir JAV, neigiamas poveikis gamtinei aplinkai; urbanizacija, visuomenės sekuliarizacija, iššūkiai švietimui; socialinis klausimas ir gerovės siekimas. ● Socialinės struktūros pokyčiai Europos visuomenėje: baudžios panaikinimas Rusijos imperijoje ir Lietuvoje; vidurinėsios klasės radimasis, moterų teisių judėjimo plėtra, kasdieninio gyvenimo pasikeitimai (mažosios šeimos atsiradimas). ● Europos ir Lietuvos gyventojų migracija. Amerikos lietuvių gyvenimas ir jų ryšiai su Lietuva. <p>Asmenybės: Tomas Alva Edisonas, Chaimas Frenkelis, Marija Kiuri, Jonas Šliūpas, Džeimsas Vatas.</p> <p>Sąvokos: demografinis sprogdimas, emigracija/imigracija, industrinė revoliucija, luditai, mažoji šeima, profesinė sąjunga, proletariatas, sufražizmas, urbanizacija.</p>
5.	Modernusis pasaulis ir masinės kultūros radimasis XIX – XX a. pr.	<ul style="list-style-type: none"> ● Kultūros pokyčiai XIX a. – XX a. pr. Europoje ir Lietuvoje: romantizmas, realizmas, modernizmas. Vilniaus universitetas. Vilniaus piešimo mokykla. ● Masinės kultūros gimimas Europoje ir Lietuvoje: spauda, fotografija, kinas, pokyčiai laisvalaikyje. ● XIX-XX a. sandūros pasaulio kultūros sostinės: Viena, Paryžius, Londonas.

		<p>Asmenybės: Julija Beniuševičiūtė-Žymantienė (Žemaitė), Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, Ignotas Domeika, Vinsentas van Gogas, Vytautas Kairiūkštis, Jonas Mačiulis (Maironis), Adomas Mickevičius, Martynas Počobutas, Friderikas Šopenas.</p> <p>Sąvokos: masinė kultūra, modernizmas, realizmas, romantizmas.</p>
6.	Pirmasis pasaulinis karas ir europinių imperijų griūtis	<ul style="list-style-type: none"> ● Pirmasis pasaulinis karas (1914-1918 m.): karo priežastys ir eiga Rytų ir Vakarų frontuose. ● Rusija XX a. pradžioje: 1917 m. Vasario revoliucija ir bolševikų perversmas. ● Lietuva Pirmojo pasaulinio karo metu ir Valstybės atkūrimas: Vokietijos okupacinis režimas, Vilniaus konferencija (1917 m.), Vasario 16-osios Aktas (1918 m.). ● Paryžiaus taikos konferencija, Europos politinio žemėlapių pokyčiai ir Versalio taikos sutartis (1919 m.). Pirmojo pasaulinio karo demografiniai ir socialiniai padariniai Lietuvoje ir Europoje. <p>Asmenybės: Jonas Basanavičius, Steponas Kairys, Žoržas Klemanso, Vladimiras Leninas, Deividas Loidas Džordžas, Nikolajus II, Antanas Smetona, Vilhelmas II, Vudras Vilsonas.</p> <p>Sąvokos: bolševikai, demilitarizuota zona, frontas, komunizmas, Lietuvos Taryba, manevrinis karas, militarizmas, Oberostas, okupacija, pozicinis karas, rekvizicijos, reparacijos, revanšizmas, separatinė taika, Tautų apsisprendimo teisė, Tautų Sąjunga.</p>
7.	Paveldas ir atmintis: Abiejų Tautų Respublikos atmintis ir nacionalinės valstybės gimimas	<ul style="list-style-type: none"> ● Abiejų Tautų Respublikos paveldas ir <i>gente lituanus, natione polonus</i> problematika: <ol style="list-style-type: none"> (1) 1791 m. Gegužės 3-iosios Konstitucijos (ir Spalio 20-osios tarpusavio įžadų) atmintis. Mykolo Romerio (Römerio), Česlovo Milošo (Czesław Miłosz) ir Gabrieliaus ir Stanislovo Narutavičių LDK <i>piliečio</i> samprata. (2) XVIII a. pab. - XIX a. dvarų paveldas Lietuvoje: Paulavos Respublikos fenomenas (Merkinės dvaras), Rokiškio dvaras. Oginskių giminės dvaras Plungėje ar kiti dvarai ir jų istorijos artimiausioje aplinkoje. ● Svarbiausios lietuvių nacionalinio judėjimo atminties vietos: <ol style="list-style-type: none"> (1) lietuvių nacionalinio judėjimo veikėjų, signatarų ir valstybės kūrėjų atminimo vietos (M. Valančius, J. Basanavičiaus, A. Smetonos, G. Petkevičaitės-Bitės ar kitų veikėjų atminimo vietos esančios artimoje aplinkoje). (2) lietuvių nacionaliniam judėjimui reikšmingiausių vietų istorija: Signatarų namai Vilniuje, Miesto salė (dabartinė Filharmonija) Vilniuje, Vileišių rūmai Vilniuje, Marijampolės (dabartinė Rygiškių Jono) ar Šiaulių (dabartinė Juliaus Janonio) gimnazijos.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Galimos papildomos temos: JAV pilietinis karas (1861-1865 m.); XIX a. Lotynų Amerikos revoliucijos ir nepriklausomų valstybių susikūrimas; Afrikos kolonizavimas; Rusijos imperija XVIII- XIX a.; Austrijos (nuo 1867 m. Austrijos-Vengrijos) imperijos raida XIX a.; Meidzi Restauracija ir Japonijos imperijos politinė raida XIX a. antroje pusėje – XX a. pr. **ar kitos mokytojo pasirinktos temos.**

6.6. 10 klasė. Naujausieji laikai (1918 m. - dabartis)

(vienai klasei 74 pamokos (52 pamokos 70 %, 22 pamokos 30 %))

Nr.	Tema	Nagrinėjamas aspektas
1. Naujausieji laikai (1918 m. - dabartis)		
1.	Įvadas į epochą: globalizacija ir neeuropinio pasaulio iškilimas	<ul style="list-style-type: none"> Naujausieji laikai: esminiai bruožai ir chronologija. Pasaulio globalizacija, Lietuvos sugrįžimai į Europą.
2. Tarpukario Europa		
2.	Tarpukario Europos kryžkelė: demokratijos ir totalitarizmo	<ul style="list-style-type: none"> Europa po Pirmojo pasaulinio karo: Versalio sistema. Demokratinė Europa: Prancūzijos ir Čekoslovakijos politinė raida. Lietuvos valstybės kūrimas: Nepriklausomybės karas (1919-1920 m.), Steigiamasis Seimas ir parlamentarizmo raida, Klaipėdos krašto prijungimas (1923-1924 m.). Autoritarizmas Europoje. Baltijos šalių autoritariniai režimai: 1926 m. valstybės perversmas Lietuvoje ir Antano Smetonos valdymas. Totalitarizmas Europoje: totalitarizmo sąvoka, komunistinės SSRS ir nacistinės Vokietijos režimų ypatumai. <p>Asmenybės: Hanah Arendt, Felicija Bortkevičienė, Ernestas Galvanauskas, Kazys Grinius, Adolfas Hitleris, Marcelė Kubiliūtė, Tomašas Masarikas, Konstantinas Piatsas, Mykolas Sleževičius, Antanas Smetona, Josifas Stalinas, Aleksandras Stulginskis, Juozas Tūbelis, Karlis Ulmanis.</p> <p>Sąvokos: antisemitizmas, ateizmas, autoritarizmas, bermontininkai, bolševikai, cenzūra, fašizmas, gestapas, Gulagas, kolektyvizacija, koncentracijos stovykla, nacizmas, nomenklatūra, planinė ekonomika, pogromas, propaganda, Steigiamasis Seimas, totalitarizmas, Trečiasis Reichas.</p>

3.	Tarpukario visuomenė kryžkelėje: tarp karų ir krizių	<ul style="list-style-type: none"> ● Didžioji pasaulinė ekonomikos krizė ir jos poveikis visuomenei: JAV, Vokietijos ir Lietuvos pavyzdžiai. Liberalios rinkos ekonomikos ir valstybinio ekonomikos reguliavimo sankirtos. ● Lietuvos visuomenė tarpukariu: žemės ūkis ir pramonė; ekonominė emigracija; kaimo, miestelio ir miesto kasdienybė. Vilniaus ir Klaipėdos kraštas ir jų gyventojai. <p>Asmenybės: Franklinas Delanas Ruzveltas, Juozas Tūbelis, Steponas Darius, Stasys Girėnas. Sąvokos: Didžioji depresija, naujasis kursas</p>
4.	Tarpukario kultūrinis gyvenimas: tarp laisvės ir suvaržymų	<ul style="list-style-type: none"> ● Kultūros raida tarpukariu: modernizmo suklestėjimas ir masinė kultūra. ● Kultūra ir politika: totalitarinė kultūra SSRS, kultūros raidos skirtumai demokratinėje Veimaro Respublikoje ir nacistinėje Vokietijoje. ● Lietuvos kultūrinis gyvenimas tarpukariu: tautinė kultūra, meniniai sąjūdžiai, Kauno modernizmo architektūra, teatras, kinas, spauda ir radijas. Pokyčiai švietime. <p>Asmenybės: Marlena Dytrich, Sofija Kymantaitė - Čiurlionienė, Tomas Manas, Vasilijus Kandinskis, Levas Karsavinas, Vytautas Landsbergis- Žemkalnis, Ona Mašiotienė, Jozefas Gebelsas, Juozas Zikaras.</p>
3. Antrasis pasaulinis karas		
5.	Antrasis pasaulinis karas: žmogiškumo išbandymas	<ul style="list-style-type: none"> ● Antrojo pasaulinio karo priežastys ir pradžia: Miuncheno konferencija, Molotovo - Ribentropo paktas (1939-08-23), Lenkijos okupacija, Sienų nustatymo ir draugystės sutartis (1939-09-28), Žiemos karas, Prancūzijos sutriuškinimas. Pirmoji sovietinė Lietuvos okupacija: Savitarpio pagalbos sutartis, SSRS ultimatumas ir okupacija, sovietizacija ir represijos. ● Karas 1941-1943 m.: karo veiksmai Rytų fronte ir Ramiajame vandenyne. Antihitlerinės koalicijos sudarymas. Nacistinė Lietuvos okupacija (1941-1944 m.): Birželio antisovietinis sukilimas, nacių okupacinis režimas Lietuvoje. ● Holokaustas nacių okupuotoje Europoje ir Lietuvoje; romų ir kitų etninių, religinių ar socialinių grupių naikinimas. ● Karo kasdienybė: koncentracijos ir karo belaisvių stovyklos, fronto kasdienybė, miestų bombardavimas, moterų kare, kolaboravimas ir pasipriešinimas nacių okupuotose šalyse, karo pabėgėliai. ● Antrojo pasaulinio karo pabaiga ir padariniai: Antrasis frontas, Vokietijos pralaimėjimas, Potsdamo konferencija, Japonijos kapituliacija, karo politiniai ir socialiniai padariniai. Niurnbergo procesas. Lietuvos

		<p>sovietinė reokupacija.</p> <p>Asmenybės: Vinstonas Čerčilis, Šarlis De Golis, Adolfas Hitleris, Franklinas Delanas Ruzveltas, Josifas Stalinas, Abraomas Suckeveris, Ona Šimaitė.</p> <p>Sąvokos: aneksija, anšliusas, deportacijos, Einsatzgruppė, getas, Holokaustas, kapituliacija, Keistasis karas, kolaborantas, Liaudies seimas, neutralitetas, Ostlandas, pasaulio teisuolis, reokupacija, sovietizacija, totalinis karas, tribunolas, ultimatumas, Žiemos karas.</p>
4. Pasaulis padalintas geležinės uždangos		
6.	Šaltasis karas: pasaulis tarp demokratijos ir komunizmo	<ul style="list-style-type: none"> ● Nauja galių pusiausvyra pasaulyje; Šaltojo karo samprata ir pradžia: Europos padalijimas, Trumeno doktrina, Maršalo planas, karinių blokų susikūrimas (NATO ir Varšuvos sutarties organizacija). ● Sovietinis terorizmas Lietuvoje: gyventojų deportacijos, prievartinė kolektyvizacija. ● Lietuvos partizanų karas su SSRS (1944-1953 m.). ● SSRS politinė raida. Komunistiniai režimai Rytų Europoje ir jų krizės: Vengrijos (1956 m.) ir Čekoslovakijos (1968 m.) sukilimai. ● Šaltojo karo įtampos (Karibų krizė) ir konfliktai (Vietnamo ir Afganistano karai). ● Lietuvos laisvinimo byla Vakaruose. ● SSRS suirimas: visuotinė krizė ir pertvarka, komunistinių režimų griūtis (Lenkijos ir Vokietijos atvejai). ● Lietuvos persitvarkymo sąjūdis ir Nepriklausomybės atkūrimas, SSRS vykdyta ekonominė blokada ir karinė agresija (1990-1991 m.). <p>Asmenybės: Algirdas Mykolas Brazauskas, Leonidas Brežnevas, Nikita Chruščiovas, Michailas Gorbačiovas, Borisas Jelcinas, Jonas Paulius II, Džonas Kenedis, Helmutas Kolis, Margaret Tečer, Vytautas Landsbergis, Stasys Lozoraitis (vyresnysis), Juozas Lukša- Daumantas, Adolfas Ramanauskas- Vanagas, Ronaldas Reiganas, Antanas Sniečkus, Haris S. Trumenas, Lechas Valensa, Jonas Žemaitis- Vytautas.</p> <p>Sąvokos: Atšilimas, Baltijos kelias, Brežnevo doktrina, Dainuojanti revoliucija, deficitas, disidentas, Geležinė uždanga, Helsinkio grupė, lokalinis karas, Maršalo planas, pertvarka (perestroika), rezistentas, Sąjūdis, sribas, Šaltasis karas, Trumeno doktrina.</p>
7.	Visuomenės tarp	<ul style="list-style-type: none"> ● Ekonomikos ir visuomenės raidos tendencijos: Vakarų demokratinio pasaulio ir komunistinės SSRS

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

	kapitalizmo ir komunizmo	<p>pavyzdžiai.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vakarų Europos ekonominė integracija ir Gerovės valstybės susiformavimas (Švedijos pavyzdys). • Sovietų Lietuvos visuomenė: neginkluotas pasipriešinimas, prisitaikymas. Sovietinė Lietuvos urbanizacija ir industrializacija. <p>Asmenybės: Konradas Adenaueris, Romas Kalanta, Martinas Liuteris Kingas, Nijolė Sadūnaitė, Sigitas Tamkevičius, Antanas Terleckas, Robertas Šumanas.</p> <p>Sąvokos: disidentas, Helsinkio grupė, Gerovės valstybė, KGB, rasizmas.</p>
8.	Kultūra tarp elitiškumo, masiškumo ir ideologijos	<ul style="list-style-type: none"> • Masinė ir elitinė kultūra bei vartotojiška visuomenė Vakarų pasaulyje: naujosios kultūros formos, žymiausi pasaulio (ir lietuvių išeiivių) kūrėjai bei jų darbai. Švietimas demokratijos ir komunizmo sąlygomis. • Kultūra ir menas Sovietų Lietuvoje: ideologija, cenzūra, alternatyva. <p>Asmenybės: Ingmaras Bergmanas, Voltas Disnėjus, Juozas Miltinis, Jonas Mekas, Endis Varholas.</p> <p>Sąvokos: vartotojiška visuomenė, masinė kultūra, elitinė kultūra.</p>
5. Globalizacija ir pasaulis po 1990-ųjų		
9.	Globalaus pasaulio pranašumai ir iššūkiai	<ul style="list-style-type: none"> • Naujoji pasaulio tvarka: JAV dominavimas, Europinė integracija ir komunistinės Kinijos iškilimas. • Globalus pasaulis: technologinė revoliucija ir interneto sklaida, visuotinis gyvenimo lygio kilimas, pasaulinės skurdo ir ekologijos problemos, terorizmas. • Posovietinės visuomenės transformacija ir Lietuvos kelias į Euroatlantines organizacijas. <p>Asmenybės: Valdas Adamkus, Algirdas Mykolas Brazauskas, Dalia Grybauskaitė, Vytautas Landsbergis.</p> <p>Sąvokos: globalizacija, posovietinė erdvė, technologinė revoliucija, terorizmas.</p>
10.	Paveldas ir atmintis: XX a. atmintis ir jos paveldas dabartinėje Lietuvoje	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Sunkus dviejų</i> totalitarinių režimų paveldas Lietuvoje: Nacistinių ir sovietinių masinių žudynių Lietuvoje vietos - Paneriai, Kauno fortai, Macikų lageris, Tuskulėnų dvaras ar kitos atminties vietos artimiausioje aplinkoje. • Lietuvos partizanų karo su SSRS (1944-1953 m.) atminties vietos: Minaičiai – Lietuvos partizanų vadų suvažiavimo vieta (1949 m.), Kalniškės mūšio (1945 m.) vieta, Liongino Baliukevičiaus-Dzūko žūties vieta, kitos Partizanų karo atminties vietos artimoje aplinkoje. • 1991 m. SSRS vykdytos karinės agresijos prieš Lietuvą atminties vietos: Vilniaus televizijos bokštas,

		<p>Laisvės gynėjų memorialas Antakalnio kapinėse, Medininkų žudynių vieta ar kitas atminties objektas artimoje aplinkoje.</p> <ul style="list-style-type: none"> Pirmosios ir Antrosios Lietuvos Respublikų sėkmės istorijos: asmenybės, reiškiniai, pasiekimai.
<p>Galimos papildomos temos: <i>Fašistinis režimas Italijoje; Ispanijos pilietinis karas ir F. Franko diktatūra; Kolonijinė sistema tarpukariu ir jos žlugimas po Antrojo pasaulinio karo; Komunistinės Kinijos susikūrimas ir raida XX a. II pusėje; Izraelio valstybės susikūrimas ir įsitvirtinimas; Berlynas Šaltojo karo metais; Arabų pasaulis ir islamas XX a. II pusėje; Korėjos karas ir jo pasekmės; Kosmoso „užkariavimas“; Lietuviško pasaulio (išėivijos) paveldas už Lietuvos ribų ar kitos mokytojo pasirinktos temos.</i></p>		

7. Pasiekimų vertinimas

Skyrelyje pateikiami mokinių žinių, supratimo ir gebėjimų lygių požymiai. Jie turėtų padėti mokytojui stebėti, apibendrinti, fiksuoti individualius mokinių pasiekimus ir diferencijuoti užduotis. Pateikiami aprašyti 4 pasiekimų lygiai. Lygių požymiai – ne kiekybiniai, o kokybiniai, jais siekiama ne tik vertinti mokinių pasiekimus lygiais (vertinti balais), bet ir tikimasi, kad šie kriterijai padės mokytojams įvertinti kiekvieno mokinio gebėjimus ir planuoti, kaip juos ugdyti siekiant geresnių mokymo(si) rezultatų.

8. Pasiekimų lygių požymiai

8.1. 5-6 klasės

	I pasiekimų lygis	II pasiekimų lygis	III pasiekimų lygis	IV pasiekimų lygis
1. Istorinės raidos supratimas				

1.1. Įvykių, reiškinių priežastys ir padariniai	Mokytojo padedamas, nurodo nagrinėtų ir gerai žinomų svarbių Lietuvos (ir Europos) istorijos įvykių reiškinių priežastį ir padarinį: gyvenamajai vietai, šaliai ar kt.	Nurodo nagrinėtų svarbių Lietuvos ir Europos istorijos gerai žinomų įvykių, reiškinių priežastį ir padarinį: gyvenamajai vietai, šaliai ar kt.	Išskiria kai kurias svarbias nagrinėtų Lietuvos ir Europos istorijos įvykių, reiškinių priežastis ar padarinius, bando paaiškinti jų reikšmę: gyvenamajai vietai, šaliai ar kt.	Įvardina svarbias nagrinėtų Lietuvos ir Europos istorijos įvykių, reiškinių priežastis ar padarinius: gyvenamajai vietai, šaliai ar kt. Lygindamas gerai žinomo panašaus pobūdžio įvykį ar reiškinį, bando rasti priežasčių ar padarinių panašumus bei skirtumus.
1.2. Įvykių, reiškinių bruožai, ypatumai	Mokytojo padedamas nurodo nagrinėtų svarbių Lietuvos ir Europos istorijos įvykių, reiškinių kurį nors esminį bruožą.	Atpažįsta arba nurodo nagrinėtų svarbių Lietuvos ir Europos istorijos įvykių, reiškinių kurį nors esminį bruožą; gali nurodytą bruožą apibūdinti fragmentiškai.	Įvardija nagrinėtų svarbių Lietuvos ir Europos istorijos įvykių, reiškinių keletą esminių bruožų ir gali juos apibūdinti; nurodo, kuris bruožas iš visų bruožų yra svarbiausias, savo sprendimą iš dalies paaiškina.	Įvardija nagrinėtų svarbių Lietuvos ir Europos istorijos įvykių, reiškinių keletą esminių bruožų; išskiria keletą bruožų kaip svarbiausią (-ius) iš visų bruožų, savo sprendimą paaiškina.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

1.3. Asmenybių vaidmuo istorijoje	Mokytojo padedamas nurodo savo gyvenamosios vietovės ar Lietuvos kelias žymias istorines <i>asmenybes</i> *, apibūdina jų veiklą.	Nurodo savo gyvenamosios vietovės ar Lietuvos kelias žymias istorines asmenybes, apibūdina jų veiklą.	Nurodo savo gyvenamosios vietovės ar Lietuvos žymias istorines asmenybes, apibūdina jų veiklą, išskiria 1-2 reikšmingiausius nuveiktus darbus.	Nurodo savo gyvenamosios vietovės ir Lietuvos žymias istorines asmenybes, apibūdina jų veiklą, įvardija reikšmingiausius nuveiktus darbus, vertina kai kuriuos jų veiklos aspektus.
	Mokytojo padedamas sieja nagrinėtas svarbias savo gyvenamosios vietovės ir Lietuvos istorijos asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu ar įvykiu.	Sieja nagrinėtas svarbiausias savo gyvenamosios vietovės ir Lietuvos istorijos asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, plačiai žinomu istoriniu įvykiu.	Sieja nagrinėtas svarbias (ir kitas) savo gyvenamosios vietovės ir Lietuvos istorijos asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, plačiai žinomu istoriniu įvykiu.	Sieja nagrinėtas svarbias (ir kitas) savo gyvenamosios vietovės Lietuvos (ir Europos) istorijos asmenybes su žinomais istoriniais įvykiais arba reiškiniiais, istorine erdve.
2. Orientavimasis istoriniame laike ir erdvėje				
2.1. Chronologijos supratimas	Mokytojo padedamas nurodo kaip skaičiuojamas laikas istorijoje (pvz., metai, dešimtmetis, šimtmetis, tūkstantmetis, laikotarpis, pr. Kr., po Kr.), gali nurodyti nagrinėtą žinomą įvykį laiko juostoje.	Paaiškina, kaip skaičiuojamas laikas istorijoje (pvz., metai, dešimtmetis, šimtmetis, tūkstantmetis, laikotarpis, pr. Kr., po Kr.); nurodo nagrinėtus įvykius laiko juostoje.	Paaiškina kaip skaičiuojamas laikas istorijoje (pvz., metai, dešimtmetis, šimtmetis, tūkstantmetis, epocha, laikotarpis, pr. Kr., po Kr.), pateikia kelis pavyzdžius; nurodo nagrinėtus įvykius laiko juostoje.	Paaiškina, kaip skaičiuojamas laikas istorijoje, gali pateikti pavyzdžių (metai, dešimtmetis, šimtmetis, tūkstantmetis, epocha, laikotarpis, pr. Kr., po Kr.) Laiko juostoje nurodo nagrinėtus įvykius, išskiria epochas.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

	Mokytojo padedamas nurodo keleto nagrinėtų svarbių Lietuvos istorijos įvykių chronologinę seką, tai daro nenuosekliai.	Nurodo keletą nagrinėtų svarbių Lietuvos istorijos įvykių chronologinę seką, tai daro iš dalies nuosekliai.	Nurodo keletą nagrinėtų svarbių Lietuvos istorijos įvykių chronologinę seką, tai daro nuosekliai.	Nuosekliai nurodo nagrinėtų Lietuvos istorijos įvykių chronologinę seką ir savais žodžiais tai paaiškina.
2.2. Istorinės erdvės supratimas	Mokytojo padedamas nurodo tik kai kuriuos svarbius nagrinėtus savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos istorijos įvykius žemėlapyje, kai tai yra akivaizdžiai pavaizduota žemėlapyje.	Lokalizuoja kai kuriuos svarbius nagrinėtus savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos istorijos įvykius žemėlapyje, kai tai yra akivaizdžiai pavaizduota žemėlapyje.	Lokalizuoja svarbių nagrinėtų savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos istorijos įvykių vietą žemėlapyje, kai tai yra iš dalies pavaizduota žemėlapyje.	Lokalizuoja svarbių nagrinėtų savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos istorijos įvykių vietą žemėlapyje, pateikia keletą pavyzdžių, iliustruojančių, kaip keitėsi ši teritorija tam tikrais istoriniais laikotarpiais.
3. Istorijos tyrimas ir interpretavimas				
3.1. Istorijos šaltinio apibūdinimas	Atpažįsta istorijos šaltinio tipą. Gali pateikti įvairių šaltinių tipų pavyzdžių.	Nurodo istorijos šaltinio tipą, formą (pvz. rašytiniai šaltiniai: dokumentas, laikraštis, laiškas, dienoraštis), kartais geba identifikuoti jo autorių, atsiradimo datą ir vietą remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija.	Nurodo istorijos šaltinio tipą, formą, jo autorių, atsiradimo datą ir vietą remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija.	Nurodo istorijos šaltinio tipą, formą (pvz. rašytiniai, vizualiniai), jo autorių, atsiradimo datą ir vietą remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija; pateikia keletą pavyzdžių.
	Renka informaciją iš gerai žinomų istorijos šaltinių,	Renka informaciją iš gerai žinomų istorijos šaltinių,	Renka informaciją iš gerai žinomų įvairių istorijos	Renka informaciją iš gerai žinomų istorijos šaltinių,

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

	kompiuterinių mokymo priemonių, tačiau ne visada ją naudoja.	kompiuterinių mokymo priemonių, tačiau ne visada tikslingai ją naudoja.	šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, tikslingai ją naudoja praeities įvykiams atkurti.	kompiuterinių mokymo priemonių, tikslingai ją naudoja praeities įvykiams atkurti, savo pasirinkimą gali paaiškinti.
3.2. Istorijos šaltinio, teksto analizė, interpretavimas ir vertinimas	Mokytojo padedamas randa iš gerai žinomo istorijos šaltinio informaciją, kai ji tiesiogiai išreikšta, elementariai atsako į klausimus apie praeitį.	Randa iš gerai žinomo istorijos šaltinio informaciją, kai ji tiesiogiai išreikšta; kelia ir atsako į klausimus apie praeitį, gali ją iš dalies apibendrinti.	Išskiria iš gerai žinomo istorijos šaltinio informaciją, kai ji yra tiesiogiai išreikšta, kelia ir atsako į klausimus apie praeitį, ją apibendrina.	Išskiria iš gerai žinomo istorijos šaltinio informaciją remdamasis tiesiogiai ir iš dalies tiesiogiai išreikšta informacija; kelia klausimus apie praeitį, ieško į juos atsakymų, rastą informaciją apibendrina ir padaro elementariais išvadas.
	Fragmentiškai nurodo šaltinyje pateiktą mintį; daro netiksliais išvadas.	Įvardija pagrindinę šaltinyje pateiktą mintį; nurodo sąsajas tarp dviejų šaltinių; padaro kai kurias išvadas.	Įvertina ir apibendrina šaltiniuose pateiktą informaciją ir, ja remdamasis, padaro išvadas apie konkrečius faktus ar įvykius; iš dalies vertinta šaltinio patikimumą.	Įvertina ir apibendrina šaltiniuose pateiktą informaciją ir, ja remdamasis, padaro išvadas apie konkrečius faktus ar įvykius; vertina šaltinio patikimumą, savais žodžiais savo nuomonę pagrindžia.

	Mokytojo padedamas, palygina, nesudėtingus, panašaus turinio istorijos šaltinius, netiksliai nurodo kuo šie šaltiniai yra panašūs ar skiriasi.	Palygina nesudėtingus, panašaus, turinio istorijos šaltinius, ne visada tiksliai nurodo, kuo šie šaltiniai yra panašūs ar skiriasi.	Palygina nesudėtingus, panašaus, turinio istorijos šaltinius, nurodo kuo šie šaltiniai yra panašūs ar skiriasi.	Palygina nesudėtingus, panašaus, turinio istorijos šaltinius, išsamiai nurodo kuo šie šaltiniai yra panašūs ir skiriasi.
3.3. Istorinis tyrimas/tyrinėjimas	Mokytojo padedamas kelia nesudėtingus istorinius klausimus.	Skatinamas kelia nesudėtingus istorinius klausimus.	Kelia nesudėtingus istorinius klausimus.	Savarankiškai kelia nesudėtingus istorinius klausimus.
	Pasitardamas su mokytoju siūlo paprasto tyrimo atlikimo eigą, pasirenka tinkamas priemones ir planuoja nesudėtingą tyrimą apie artimos aplinkos istorijos objektus, atminties vietas, asmenybes ir kt.	Pagal pateiktą pavyzdį planuoja ir atlieka nesudėtingą tyrimą apie artimos aplinkos istorijos objektus, atminties vietas, asmenybes ir kt., iš dalies remiasi žinomais šaltiniais.	Patiriamas planuoja ir atlieka nesudėtingą tyrimą apie artimos aplinkos istorijos objektus, atminties vietas, asmenybes ir kt., remiasi žinomais ir savarankiškai susirastais šaltiniais.	Savarankiškai planuoja ir atlieka nesudėtingą tyrimą apie artimos aplinkos istorijos objektus, atminties vietas, asmenybes ir kt., naudojantis įvairiais šaltiniais; bando rinkti ir panaudoti kraštotyrinę medžiagą.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

	Mokytojo padedamas analizuoja nesudėtingą istorinę informaciją, iš gerai žinomo istorinio konteksto ir artimos aplinkos (akivaizdžiai pateiktą tekstuose, žemėlapiuose, lentelėse, grafikuose, nuotraukose, dokumentuose ir pan.), kad atkurtų praeities įvykius, ją apibendrina fragmentiškai.	Skatinamas analizuoja elementarią istorinę informaciją, iš gerai žinomo istorinio konteksto ir artimos aplinkos (akivaizdžiai pateiktą tekstuose, žemėlapiuose, lentelėse, grafikuose, nuotraukose, dokumentuose ir pan.), kad atkurtų praeities įvykius, ją fragmentiškai apibendrina.	Skatinamas analizuoja elementarią istorinę informaciją, iš gerai žinomo istorinio konteksto ir artimos aplinkos (akivaizdžiai pateiktą tekstuose, žemėlapiuose, lentelėse, grafikuose, nuotraukose, dokumentuose ir pan.), kad atkurtų praeities įvykius, ją iš dalies apibendrina.	Savarankiškai analizuoja elementarią istorinę informaciją, iš gerai žinomo istorinio konteksto ir artimos aplinkos (akivaizdžiai pateiktą tekstuose, žemėlapiuose, lentelėse, grafikuose, nuotraukose, dokumentuose ir pan.), kad atkurtų praeities įvykius, ją apibendrina.
4. Istorinio pasakojimo kūrimas ir raiška				
4.1. Istorijos sąvokų supratimas ir vartojimas	Atskiria kai kurias esmines Lietuvos ir Europos istorijos sąvokas** iš gerai žinomo istorinio konteksto, ne visada tinkamai jas vartoja.	Nurodo esminių Lietuvos ir Europos istorijos sąvokų (kartais ir kontekstinių, tokių kaip <i>pokyčiai, reikšmė, įrodymai, priežastys, empatija</i>) prasmę bei jas tinkamai vartoja gerai žinomame istoriniame kontekste.	Nurodo esminių Lietuvos ir Europos istorijos sąvokų (kartais ir kontekstinių, tokių kaip <i>pokyčiai, reikšmė, įrodymai, priežastys, empatija</i>) prasmę bei jas tinkamai vartoja nesudėtingame istoriniame kontekste.	Paaškina esmines Lietuvos ir Europos istorijos sąvokas (kartais ir kontekstines, tokias kaip <i>pokyčiai, reikšmė, įrodymai, priežastys, empatija</i>) bei jas tinkamai pavartoja naujame istoriniame kontekste.

4.2. Istorinio pasakojimo kūrimas	Mokytojo padedamas ieško ir atsirenka informaciją iš įprasto istorinio konteksto, kad parengtų trumpą pasakojimą apie žmonių gyvenimą praeityje, kuriamose istorijose daro daug loginių šuolių.	Ieško ir atsirenka informaciją iš nesudėtingo istorinio konteksto, kad parengtų trumpą struktūruotą pasakojimą apie žmonių gyvenimą praeityje, bet ne visada tiksliai ją vartoja.	Ieško ir atsirenka informaciją iš nesudėtingo istorinio konteksto, kad parengtų trumpą struktūruotą pasakojimą apie žmonių gyvenimą praeityje, suformuluoja pagrindinę mintį, beveik nepraleidžia svarbių įvykių, detalių. Gali parengti nesudėtingą istorinį pasakojimą apie asmenį, pastatą, daiktą, gyvūną, istorinį reiškinių ar kt.	Ieško ir atsirenka informaciją iš nesudėtingo istorinio konteksto, kad parengtų struktūruotą pasakojimą apie žmonių gyvenimą praeityje, suformuluoja pagrindinę mintį, nepraleidžia svarbių įvykių, detalių. Gali parengti nesudėtingą istorinį pasakojimą apie asmenį, pastatą, daiktą, gyvūną, istorinį reiškinių ar kt.
4.3. Istorinio supratimo raiška	Mokytojo padedamas įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) pasakoja, apibūdina, paaiškina savo supratimą apie istorijos reiškinius, bet nesugeba sukurti bendro įspūdžio. Reiškia savo nuomonę apie įvykius, reiškinius, bet nesugeba iki galo jos pagrįsti.	Įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) pasakoja, apibūdina ir aiškina fragmentiškai, nenuosekliai apie istorijos reiškinius, bet perteikia bendrą įspūdį. Samprotauja apie įvykius, reiškinius, minimaliai pagrindžia savo nuomonę.	Įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) pasakoja, apibūdina ir nuosekliai aiškina savo supratimą apie istorijos reiškinius. Samprotauja apie įvykius, reiškinius pagrįsdami savo nuomonę. Įvairiuose viešojo gyvenimo formose gali išvelgti istorines ištakas.	Įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) pasakoja, apibūdina ir nuosekliai aiškina apie istorijos reiškinius. Logiškai samprotauja apie įvykius, reiškinius ir savo nuomonę pagrindžia. Įvairiuose viešojo gyvenimo formose gali išvelgti istorines ištakas, jas apibūdinti.

Asmenybės*- nurodytos turinyje

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Sąvokos** - nurodytos turinyje

8.2. 7- 8 klasės

	I pasiekimų lygis	II pasiekimų lygis	III pasiekimų lygis	IV pasiekimų lygis
	1. Istorinės raidos supratimas			
1.1. Įvykių, reiškinių priežastys ir padariniai	Mokytojo padedamas atpažįsta arba nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų reiškinių kurią nors esminę priežastį ir pasekmę; gali ją apibūdinti fragmentiškai.	Nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų reiškinių kelias nors esmines priežastis ir pasekmes; gali jas apibūdinti, iš dalies paaiškinti, kurios jų yra svarbesnės už kitas.	Nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykių, reiškinių kelias priežastis bei pasekmes; gali jas paaiškinti bei nurodyti, kurios jų yra svarbesnės už kitas; iš dalies paaiškinti tokio suskirstymo pagrįstumą.	Nurodo svarbių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykių, reiškinių daugumą priežasčių ir pasekmių; gali jas paaiškinti; vertina savarankiškai ir pateikia argumentus; gali paaiškinti to paties įvykio kai kurias priežastis ir pasekmes skirtingoms asmenybėms, visuomenės grupėms arba valstybėms.

	Paprastais atvejais skiria įvykio priežastis nuo pasekmių; suvokia, kad priežastis sukelia įvykį, o pasekmė pasireiškia įvykiui pasibaigus.	Skiria įvykio priežastis nuo pasekmių; suvokia, kad priežastis sukelia įvykį, o pasekmė pasireiškia įvykiui pasibaigus.	Nurodo svarbiausių įvykių ir reiškinių priežasčių bei padarinių ryšius, gali juos iš dalies paaiškinti.	Parodo ryšius tarp įvykio priežasčių ir to paties įvykio pasekmių bei geba sieti priežastis ir pasekmes su platesniu istoriniu kontekstu – laikotarpiu arba istorine erdve. Palygindamas panašaus pobūdžio įvykių, reiškinių priežastis ir pasekmes, nustato panašumus bei skirtumus.
1.2. Įvykių, reiškinių bruožai, ypatumai	Mokytojo padedamas nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykių, reiškinių kurį nors esminį raidos bruožą.	Atpažįsta arba nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykių, reiškinių kurį nors esminį raidos bruožą; gali nurodytą bruožą apibūdinti fragmentiškai.	Įvardija svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykių, reiškinių keletą esminių bruožų ir gali juos apibūdinti.	Nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykių, reiškinių daugumą esminių bruožų; gali juos paaiškinti.
	Mokytojo padedamas išskiria vieną ar daugiau bruožų kaip svarbiausią (ius) iš visų bruožų, bet nesugeba savo sprendimo paaiškinti.	Išskiria vieną ar daugiau bruožų kaip svarbiausią (ius) iš visų bruožų, savo sprendimą paaiškina fragmentiškai.	Išskiria keletą bruožų kaip svarbiausią (ius) iš visų bruožų, savo sprendimą iš dalies paaiškina.	Išskiria keletą bruožų kaip svarbiausią (ius) iš visų bruožų, savo sprendimą paaiškina. Palygina panašaus pobūdžio įvykių ar reiškinių bruožus, nustato kai kuriuos panašumus ir skirtumus.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

1.3. Asmenybių vaidmuo istorijoje	Mokytojo padedamas sieja kelias svarbiausias senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorines <i>asmenybes</i> * su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, plačiai žinomu istoriniu įvykiu arba reiškiniu.	Sieja žinotinas senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų pagrindines istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, plačiai žinomu istoriniu įvykiu arba reiškiniu.	Sieja žinotinas senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų pagrindines istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, plačiai žinomu istoriniu įvykiu arba reiškiniu.	Sieja žinotinas senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, žinomu istoriniu įvykiu arba reiškiniu.
	Mokytojo padedamas nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorinių asmenybių kurį nors vieną būdingą bruožą.	Atpažįsta arba nurodo pagrindinių istorinių asmenybių veiklos kurį nors būdingiausių bruožą iš gerai žinomo konteksto.	Nurodo pagrindinių istorinių asmenybių veiklos keletą būdingų bruožų; asmenybę atpažįsta iš nesudėtingo istorinio konteksto.	Nurodo žinotinų istorinių asmenybių veiklos bruožus; asmenybę atpažįsta iš naujo istorinio konteksto.
	Mokytojo padedamas bando vertinti plačiai žinomas ir nagrinėtas istorines asmenybes pasiremdamas kitų išsakytais vertinimais, bet savo nuomonės neturi.	Bando vertinti plačiai žinomas ir nagrinėtas istorines asmenybes, pasiremdamas kitų išsakytais vertinimais, pareikšdamas savo nuomonę, kurios gali ir nepagrįsti.	Vertina plačiai žinomas ir nagrinėtas istorines asmenybes, pasiremdamas kitų išsakytais vertinimais ir savarankiškai, iš dalies savo nuomonę pagrindžia.	Vertina plačiai žinomas ir nagrinėtas istorines asmenybes, pasiremdamas kitų išsakytais vertinimais ir savarankiškai, savo nuomonę pagrindžia vienu kitu argumentu.
2. Orientavimasis istoriniame laike ir erdvėje				

2.1. Chronologijos supratimas	Nurodo pagrindinius istorinio laiko matavimo vienetus, bei juos ne visada tinkamai vartoja įprastame istoriniame kontekste.	Sieja metais išreikštas datas su tūkstantmečiu, amžiumi, dešimtmečiu bei šiais laiko matavimo vienetais bei juos tinkamai vartoja gerai žinomame, įprastame istoriniame kontekste.	Sieja metais išreikštas datas su tūkstantmečiu, amžiumi, dešimtmečiu bei šiais laiko matavimo vienetais, gali nurodyti laiko trukmę tarp skirtingų įvykių.	Sieja metais išreikštas datas su tūkstantmečiu, amžiumi, dešimtmečiu, kai šios datos yra istorinio laiko matavimo matų sankirtoje. Išreiškia chronologijos suvokimą savarankiškai pasirinktais būdais.
	Netiksliai, fragmentiškai dėlioja svarbiausius senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos pradžios įvykius į chronologinę seką.	Nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos pradžios įvykių chronologinę seką.	Nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos įvykių, reiškinų chronologinę seką. Chronologinėje sekoje nustato pačių svarbiausių kitų Lietuvos ir Europos įvykių vietą remdamasis žiniomis ir mąstymu.	Nurodo senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos įvykių, reiškinų chronologinę seką, išdėsto juos teisinga tvarka laike. Chronologinėje sekoje nustato kitų svarbiausių Lietuvos ir Europos įvykių, reiškinų vietą, remdamasis žiniomis ir kritiniu mąstymu bei gali savo sprendimą paaiškinti
	Padedamas susieja gerai žinomus svarbiausius vienalaikius Lietuvos ir Europos įvykius su vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykiais įprastame istoriniame kontekste, bet ne visada gali paaiškinti.	Susieja svarbiausius vienalaikius Lietuvos ir Europos įvykius su vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykiais gerai žinomame, įprastame istoriniame kontekste.	Gretina svarbiausius vienalaikius Lietuvos ir Europos įvykius su senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykiais iš dalies naujame, nesudėtingame istoriniame kontekste.	Gretina svarbiausius vienalaikius Lietuvos ir Europos įvykius su senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykiais naujame, neįprastame istoriniame kontekste.

2.2. Istorinės erdvės supratimas	Lokalizuoja tik kai kuriuos svarbiausius nagrinėtus senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos įvykius matyto turinio žemėlapyje.	Nurodo pačių svarbiausių nagrinėtų senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos įvykių ir reiškinių vyksmo vietą – miestą, teritoriją, valstybę ar kitą istorinę erdvę.	Nurodo svarbiausių nagrinėtų senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos įvykių ir reiškinių vyksmo vietą bei gali ją lokalizuoti platesniame erdvės kontekste kuriuo nors bruožu – geografiniu ar politinio žemėlapiu objektu.	Nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos įvykių ir reiškinių vyksmo vietą bei gali ją lokalizuoti platesniame erdvės kontekste keliais bruožais – politinio žemėlapiu (nagrinėjamo laikotarpio arba dabartinio) kontekste arba remiantis geografiniais objektais.
	Naudodamasis žinomo turinio istorijos žemėlapiu gali nustatyti istorinio įvykio vietą (erdvę), kai ji yra akivaizdžiai pavaizduota žemėlapyje.	Naudodamasis istorijos žemėlapiu gali nustatyti istorinio įvykio vietą (erdvę), kai ji yra akivaizdžiai pavaizduota žemėlapyje, iš dalies ją apibūdinti. Paaškina žemėlapyje pavaizduotus simbolius.	Naudodamasis istorijos žemėlapiu nustato ir apibūdina istorinio įvykio vietą (erdvę) iš žemėlapyje pateikto istorinės erdvės objektų nesudėtingo konteksto.	Naudodamasis istorijos žemėlapiu nustato ir paaškina istorinio įvykio vietą (erdvę) iš žemėlapyje pateikto istorinės erdvės objektų sudėtingesnio konteksto. Lokalizuoja ir paaškina svarbiausius teritorinius pokyčius.
3. Istorijos tyrimas ir interpretavimas				

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

3.1. Istorijos šaltinio apibūdinimas	Atpažįsta istorijos šaltinio tipą, formą, atsiradimo datą ir vietą remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija.	Nustato istorijos šaltinio tipą, formą, jo autorių, atsiradimo datą ir vietą bei paskirtį remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija ir kai kuriais atvejais – iš gerai žinomo istorinio konteksto.	Nustato istorijos šaltinio tipą, formą, jo autorių, atsiradimo datą ir vietą bei paskirtį remdamasis iš dalies išreikšta informacija nesudėtingame istoriniam kontekste.	Nustato istorijos šaltinio tipą, formą, jo autorių, atsiradimo datą ir vietą bei paskirtį remdamasis netiesiogiai išreikšta informacija iš dalies naujame arba naujame istoriniam kontekste.
	Mokytojo padedamas netiksliai klasifikuoja gerai žinomus istorijos šaltinius į atskiras kategorijas (pvz., rašytiniai, vizualiniai, daiktiniai ir pan.), gali juos fragmentiškai apibūdinti.	Klasifikuoja gerai žinomus istorijos šaltinius į atskiras kategorijas (pvz., rašytiniai, vizualiniai, daiktiniai ir pan.); juos iš dalies apibūdina.	Klasifikuoja ir apibūdina istorijos šaltinius į atskiras kategorijas (pvz., rašytiniai, vizualiniai, daiktiniai ir pan.); juos apibūdina.	Klasifikuoja istorijos šaltinius į atskiras kategorijas (pvz., rašytiniai, vizualiniai, daiktiniai ir pan.); juos lygina, nurodo panašumus ir skirtumus.
3.2. Istorijos šaltinio, teksto analizė, interpretavimas ir vertinimas	Randa iš istorijos šaltinio informaciją, kai ji tiesiogiai išreikšta.	Randa iš istorijos šaltinio informaciją, kai ji tiesiogiai išreikšta; gali ją iš dalies apibendrinti.	Išskiria iš istorijos šaltinio informaciją remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija bei gali ją iš dalies apibendrinti.	Išskiria iš istorijos šaltinio informaciją remdamasis tiesiogiai ir netiesiogiai išreikšta informacija; gali ją išsamiai apibendrinti.
	Padedamas lygina dviejų nagrinėto turinio istorijos šaltinių suteikiamas žinias, netiksliai nurodo jų turinio panašumą arba skirtumą,	Palygina dviejų elementaraus turinio istorijos šaltinių suteikiamas žinias, nurodo jų turinio panašumus ir	Palygina daugiau kaip dviejų nesudėtingo turinio šaltinių suteikiamas žinias, remdamasis tiesiogiai ir iš dalies išreikšta	Palygina daugiau kaip dviejų naujo konteksto – tipo, formos, nesudėtingo turinio – šaltinių suteikiamas žinias,

	remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija.	skirtumus, remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija.	informacija; apibendrina šaltiniuose pateiktą informaciją.	remdamasis tiesiogiai ir netiesiogiai išreikšta informacija. Išsamiai apibendrina ir susieja keliuose skirtinguose šaltiniuose pateiktą informaciją.
	Fragmentiškai nurodo šaltinyje pateiktą mintį; daro netiksliais išvadas	Įvardija pagrindinę šaltinyje pateiktą mintį; nurodo sąsajas tarp dviejų šaltinių; padaro kai kurias išvadas. Nustato istorijos šaltinio autoriaus požiūrį, kai jis yra išreikštas tiesiogiai.	Nurodo, kodėl praeitis istorijos šaltiniuose yra skirtingai paaiškinama; Nustato istorijos šaltinio autoriaus požiūrį, kai jis yra išreikštas netiesiogiai, bet lengvai nustatomas iš šaltinio konteksto.	Nustato ir iš dalies paaiškina, kodėl atsiranda skirtingi praeities – įvykių, asmenybių, pokyčių – vertinimai istorijos šaltiniuose. Nustatyto istorijos šaltinio autoriaus požiūrį iš šaltinio konteksto ir savo sprendimą paaiškina šaltinio turiniu ir taikydamas žinias.
3.3. Istorinis tyrimas/tyrinėjimas	Mokytojo padedamas formuluoja nesudėtingus istorinius klausimus.	Pagal pavyzdį formuluoja nesudėtingus istorinius klausimus, tikslą, hipotezę.	Kelia nesudėtingus istorinius klausimus, tikslą, hipotezę.	Savarankiškai formuluoja nesudėtingus istorinius klausimus, tikslą, hipotezę.
	Mokytojo padedamas sudaro paprasto tyrimo atlikimo eigą, pasirenka tinkamas priemones, gerai žinomus 1-2 šaltinius, nusimato atlikimo laiką	Pagal pateiktą pavyzdį planuoja tyrimą: pasirenka tyrimo būdą, priemones, įprasto istorinio konteksto 1-2 šaltinius, eigą, atlikimo laiką bei trukmę.	Patariamasis sudaro tyrimo, skirto nurodytai problemai spręsti, planą, nurodydamas pagrindinius žingsnius nuo klausimo iškėlimo iki rezultatų pristatymo. Pateikia	Savarankiškai sudaro tyrimo, skirto nurodytai problemai spręsti, planą, nurodydamas pagrindinius žingsnius nuo klausimo iškėlimo iki rezultatų

	bei trukmę. Kartu su mokytoju aptaria, ką reikia daryti, kad tyrimas gautųsi patikimas.	Nurodo, ką reikėtų daryti, kad tyrimas gautųsi patikimas.	1 - 2 konkrečius įprasto istorinio konteksto šaltinius kuriais bus remiamasi, atliekant tyrimą. Nurodo, ką reikėtų daryti, kad tyrimas gautųsi patikimas.	pristatymo. Pateikia 2-3 konkrečius įprasto istorinio konteksto šaltinius kuriais bus remiamasi, atliekant tyrimą. Nurodo, ką reikėtų daryti, kad tyrimas gautųsi patikimas.
	Mokytojo padedamas analizuoja nesudėtingą istorinę informaciją, pateiktą gerai žinomo istorinio konteksto rašytiniuose, vaizdiniuose, daiktiniuose šaltiniuose, remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija. Padedamas ją iš dalies apibendrina.	Elementariai analizuoja nesudėtingą istorinę informaciją, pateiktą gerai žinomo istorinio konteksto rašytiniuose, vaizdiniuose, daiktiniuose šaltiniuose, remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija; ją iš dalies apibendrina.	Analizuoja istorinę informaciją, pateiktą nesudėtingo istorinio konteksto rašytiniuose, vaizdiniuose, daiktiniuose šaltiniuose, remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija; ją apibendrina.	Analizuoja ir lygina istorinę informaciją, pateiktą nesudėtingo istorinio konteksto rašytiniuose, vaizdiniuose, daiktiniuose šaltiniuose, remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija; ją išsamiai apibendrina.
4. Istorinio pasakojimo kūrimas ir raiška				
4.1. Istorijos sąvokų supratimas ir vartojimas	Atskiria kai kurias esmines senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos sąvokas** iš gerai žinomo istorinio konteksto, ne visada tiksliai jas vartoja.	Nurodo esminių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos sąvokų (ir kontekstinių, tokių kaip pokyčiai, reikšmė, įrodymai, priežastys, empatija) prasmę bei jas tinkamai vartoja gerai	Nurodo senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos sąvokų (ir kontekstinių, tokių kaip pokyčiai, reikšmė, įrodymai, priežastys, empatija) prasmę bei jas tinkamai vartoja istoriniame kontekste.	Paaškina senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos sąvokas (ir kontekstines, tokias kaip pokyčiai, reikšmė, įrodymai, priežastys, empatija) bei jas tinkamai vartoja naujame istoriniame kontekste.

		žinomame istoriniame kontekste.		
	Padedamas apibūdina sąvokos prasmę iš gerai žinomo istorinio konteksto.	Nustato sąvokos prasmę iš įprasto istorinio konteksto.	Nustato sąvokos prasmę iš nesudėtingo istorinio konteksto.	Nustato sąvokos prasmę iš naujo istorinio konteksto.
	Padedamas sieja kai kurias pagrindines istorijos sąvokas į prasminę visumą įprastame istoriniame kontekste.	Sieja pagrindines istorijos sąvokas į prasminę visumą įprastame istoriniame kontekste.	Sieja istorijos sąvokas į prasminę visumą nesudėtingame istoriniame kontekste. Jas grupuoja pagal nurodytą kriterijų(-us).	Sieja istorijos sąvokas į prasminę visumą naujame istoriniame kontekste. Jas grupuoja pagal savarankiškai pasirinktą kriterijų (-us) ir savo pasirinkimą paaiškina.
4.2. Istorinio pasakojimo kūrimas	Mokytojo padedamas ieško ir atsirenka informaciją iš įprasto istorinio konteksto, kad parengtų trumpą apibendrinantį pasakojimą raštu, žodžiu ar parengtų pristatymą.	Ieško ir atsirenka informaciją iš nesudėtingo istorinio konteksto, kad parengtų trumpą struktūruotą tekstą raštu, žodžiu ar parengtų pristatymą.	Ieško, atsirenka, tvarko ir išdėsto informaciją, kad sukurtų struktūruotą tekstą, žodžiu ar parengtų pristatymą; tinkamai panaudodami įvykių datas, sąvokas ir terminus.	Ieško, atsirenka, tvarko ir išdėsto svarbią informaciją, kad sukurtų struktūruotą tekstą, žodžiu ar parengtų pristatymą; tinkamai panaudodami įvykių datas, sąvokas ir terminus.
	Mokytojo patiriamas, remdamasis 1-2 įprasto konteksto šaltiniais, kuria istorinį pasakojimą bandydamas pateikti savąjį istorijos supratimą, bet jo neargumentuoja.	Remiantis 1-2 šaltiniais, kuria istorinį pasakojimą perteikdamas savąjį istorijos supratimą ir iš dalies jį argumentuoja	Remiantis 1-2 šaltiniais, kuria laisvos formos istorinį pasakojimą, išreikšdamas savo požiūrį į vieną ar kitą įvykį, reiškinių, asmenybę ar problemą, jį argumentuoja.	Remiantis 1-2 šaltiniais, kuria laisvos formos pasakojimą, išreikšdamas savo požiūrį į vieną ar kitą įvykį, reiškinių, asmenybę ar problemą. Savo nuomonę pagrindžia konkrečiais faktais.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

4.3. Istorinio supratimo raiška	Mokytojo padedamas fragmentiškai perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) savo supratimą apie istorijos įvykius ir reiškinius.	Pagal pateiktą pavyzdį, perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) savo supratimą apie istorijos įvykius ir reiškinius, savo nuomonę iš dalies pagrindžia argumentais.	Perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) supratimą apie istorijos įvykius ir reiškinius, savo nuomonę pagrindžia argumentais.	Perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) supratimą apie istorijos įvykius ir reiškinius, savo nuomonę pagrindžia argumentais. Tinkamai parenka istorinę informaciją istorijos įvykiams ir reiškiniams apibūdinti.
		Padedamas, pagal pateiktą pavyzdį ir temą, naudodamas šiuolaikinių technologijų galimybėmis, kuria elementarų istoriją pasakojantį žemėlapi: pateiktus kelis senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos faktus, įvykius, šaltinius, priskiria juos žemėlapyje ir iš dalies juos aprašo.	Pagal pateiktą pavyzdį ir temą, naudodamas šiuolaikinių technologijų galimybėmis, kuria nesudėtingą istoriją pasakojantį žemėlapi: pasirenka gerai žinomus kelis senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos faktus, įvykius, šaltinius, juos priskiria žemėlapyje ir juos elementariai aprašo.	Naudodamas šiuolaikinių technologijų galimybėmis, kuria nesudėtingą istoriją pasakojantį žemėlapi: pagal pateiktą temą, jai atskleisti pasirenka gerai žinomus kelis senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos faktus, įvykius, šaltinius, juos priskiria žemėlapyje ir elementariai aprašo.

Asmenybės*- nurodytos turinyje

Sąvokos**- nurodytos turinyje

8.3. 9-10 klasės

	I pasiekimų lygis	II pasiekimų lygis	III pasiekimų lygis	IV pasiekimų lygis
--	-------------------	--------------------	---------------------	--------------------

1. Istorinės raidos supratimas				
1.1. Įvykių, reiškinių priežastys ir padariniai	Atpažįsta svarbių naujųjų ir naujausiųjų laikų įvykių ir reiškinių kurių nors priežastį ir padarinių, remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija.	Nurodo svarbių naujųjų ir naujausiųjų laikų įvykių ir reiškinių kelias priežastis ir padarinius remdamasis iš dalies išreikšta informacija.	Nurodo svarbių naujųjų ir naujausiųjų laikų įvykių ir reiškinių daugumą priežasčių ir padarinių remdamasis iš dalies išreikšta informacija; gali juos paaiškinti. Pagal pateiktus kriterijus gali juos įvertinti.	Savarankiškai įvardija naujųjų ir naujausiųjų laikų svarbių įvykių ir reiškinių priežastis ir padarinius, remdamasis netiesiogiai išreikšta informacija; geba išskirti kriterijus ir pagal juos įvertinti.
	Apibūdina to paties įvykio, reiškinio kai kurią priežastį, jos poveikį ir padarinių visuomenės grupėms, valstybėms, asmenybėms, ar kt.	Paaikškina to paties įvykio, reiškinio kai kurias priežastis ir pasekmes bei padedamas geba jas klasifikuoti (pavyzdžiui, politinės, ekonominės, socialinės, kultūrinės).	Paaikškina to paties įvykio, reiškinio priežastis ir pasekmes bei geba jas klasifikuoti (pavyzdžiui, politinės, ekonominės, socialinės, kultūrinės).	Vertina to paties įvykio, reiškinio priežastis ir pasekmes, geba jas klasifikuoti (pavyzdžiui, politinės, ekonominės, socialinės, kultūrinės) bei argumentuotai nurodyti įvykio reikšmę.
	Padedamas nurodo ryšį tarp įvykio priežasties ir pasekmės, geba įvykį susieti su platesniu istoriniu kontekstu.	Parodo ryšius tarp įvykio priežasčių ir pasekmių bei geba sieti priežastis ir pasekmes su platesniu istoriniu kontekstu. Lygindamas panašaus pobūdžio įvykių, reiškinių priežastis ir padarinius, nustato kelis panašumus bei skirtumus.	Parodo ryšius tarp įvykio priežasčių ir pasekmių bei geba jas sieti su platesniu istoriniu kontekstu. Lygindamas panašaus pobūdžio įvykių, reiškinių priežastis ir padarinius, nustato panašumus bei skirtumus bei gali juos paaiškinti.	Savarankiškai nustato ryšius tarp įvykių ar reiškinių priežasčių ir pasekmių, sieja jas su platesniu istoriniu kontekstu. Argumentuotai lygina ir vertina istorinius įvykius bei reiškinius.

1.2. Įvykių, reiškinių bruožai, ypatumai	Nurodo svarbių naujų ir naujausių laikų įvykių, reiškinių kai kuriuos esminius bruožus; gali juos paaiškinti ir padedamas palyginti.	Išskiria svarbių naujų ir naujausių laikų įvykių, reiškinių vieną ar daugiau bruožų kaip svarbiausią (ius) iš visų bruožų, savo sprendimą iš dalies paaiškina bei geba bruožus palyginti.	Išskiria svarbių naujų ir naujausių laikų įvykių, reiškinių vieną ar daugiau bruožų savo sprendimą paaiškina, nurodo tų bruožų ypatumus. Bruožus gali palyginti ir padedamas juos vertinti.	Išskiria naujų ir naujausių laikų įvykių, reiškinių keletą bruožų, gali argumentuotai juos sudėlioti pagal svarbą. Įvykių bruožus savarankiškai lygina ir geba argumentuotai kritiškai vertinti.
1.3. Asmenybių vaidmuo istorijoje	Sieja žinotinas naujų ir naujausių laikų istorines <i>asmenybes*</i> su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, žinomu istoriniu įvykiu arba reiškiniu. Nusako esminius asmenybės veiklos bruožus.	Sieja žinotinas naujų ir naujausių laikų istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, žinomu istoriniu įvykiu arba reiškiniu. Nusako esminius asmenybės veiklos bruožus	Sieja žinotinas naujų ir naujausių laikų istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, žinomu istoriniu įvykiu arba reiškiniu. Gali nusakyti asmenybės veiklos bruožus ir jų reikšmę.	Sieja žinotinas naujų ir naujausių laikų istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, istoriniu įvykiu arba reiškiniu. Gali nusakyti asmenybės veiklos bruožus ir reikšmę, tiek konkrečioje epochoje, tiek žvelgiant iš laiko perspektyvos.
	Padedamas vertina istorinę asmenybę iš gerai žinomo konteksto pareikšdamas savo nuomonę, kurią iš dalies pagrindžia.	Vertina istorinę asmenybę, pasiremdamas kitų išsakytais vertinimais arba pareikšdamas savo nuomonę, ją pagrindžia	Vertina istorinę asmenybę ir savo nuomonę pagrindžia vienu kitu argumentu; randa panašumų ir skirtumų, žymių asmenybių veiklą lygindamas pagal pateiktus kriterijus.	Vertina istorinę asmenybę pagal savarankiškai pasirinktus kriterijus; vertindamas asmenybės veiklą sieja ją su tos asmenybės veiklos motyvais arba kitais išoriniais veiksniais. Argumentuotai įrodo istorinių asmenybių įtaką nagrinėjam laikotarpiui,

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

				regionui, jų svarbą šių dienų pasauliui. Kuriam trumpas istorijos asmenybių biografijas, interviu, straipsnius ar kitos formos rašinius.
2. Orientavimasis istoriniame laike ir erdvėje				
2.1. Chronologijos supratimas	Remiantis mokomąja medžiaga, fragmentiškai nurodo naujų ir naujausių laikų periodizaciją ir jos ypatumus.	Remiantis mokomąja medžiaga, fragmentiškai nurodo naujų ir naujausių laikų periodizaciją ir jos ypatumus; padedamas atlieka įvairias užduotis (pvz. pildo lenteles, schemas, sudaro diagramas, rašo dienoraštį), nurodo naujų ir naujausių laikotarpių bent vieną specifinį bruožą.	Remiantis mokomąja medžiaga, iš dalies nurodo naujų ir naujausių laikų periodizaciją ir jos ypatumus; atlieka įvairias užduotis (pvz. pildo lenteles, schemas, sudaro diagramas, rašo dienoraštį), nurodo naujų ir naujausių laikotarpių specifinius bruožus.	Remiantis mokomąja medžiaga, nurodo naujų ir naujausių laikų periodizaciją ir jos ypatumus; atlieka įvairias užduotis (pvz. pildo lenteles, schemas, sudaro diagramas, rašo dienoraštį), nurodo naujų ir naujausių laikotarpių specifinius bruožus, įvykius vertina iš laiko perspektyvos, sieja su šiandiena.
	Padedamas fragmentiškai nurodo kai kurias pagrindines nagrinėjamų istorijos laikotarpių problemas iš gerai žinomo konteksto. Padedamas geba lyginti Lietuvos ir Europos	Nurodo kai kurias pagrindines nagrinėjamų istorijos laikotarpių problemas, padedamas lygina su kitais laikotarpiais ir iš dalies nurodo jų ryšį su dabartimi.	Išskiria pagrindines nagrinėjamų istorijos laikotarpių problemas, padedamas nustato jų ryšį tiek su kitais istorijos laikotarpiais, tiek su dabartimi ir pateikia keletą argumentų.	Savarankiškai išskiria pagrindines nagrinėjamų istorijos laikotarpių problemas, nustato jų ryšį tiek su kitais istorijos laikotarpiais, tiek su dabartimi ir pateikia argumentuotą vertinimą.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

	istorijos naujų ir naujausių laikotarpius.			
2.2. Istorinės erdvės supratimas	Nustato ir žemėlapyje parodo vietą, kur vyko svarbūs naujų ir naujausių laikų įvykiai, reiškiniai, nenuosekliai aiškina jų eigą.	Nurodo žemėlapyje svarbių naujų ir naujausių laikų įvykių ir reiškinų vyksmo vietą bei gali ją lokalizuoti platesniame erdvės kontekste keliais bruožais – politinio žemėlapio (nagrinėjamo laikotarpio arba dabartinio) kontekste arba remiantis geografiniais objektais.	Lokalizuoja žemėlapyje svarbių naujų ir naujausių laikų įvykius, reiškinius, aiškina jų eigą, nurodo valstybių teritorijų kaitą.	Lokalizuoja žemėlapyje naujų ir naujausių laikų įvykius ir reiškinius, aiškina jų eigą, nurodo veiksnus, lėmusius vienokius ar kitokius rezultatus, atskleidžia ir įvertina teritorinius pokyčius.
	Naudodamasis žinomo turinio istorijos žemėlapiu nustato svarbių naujų ir naujausių laikų istorinio įvykio vietą (erdvę), kai ji yra akivaizdžiai pavaizduota žemėlapyje.	Naudodamasis istorijos žemėlapiu nustato svarbių naujų ir naujausių laikų istorinio įvykio vietą (erdvę), kai ji yra akivaizdžiai pavaizduota žemėlapyje, dalinai ją apibūdinti.	Naudodamasis istorijos žemėlapiais nurodo ir paaškina pavaizduotus naujų ir naujausių laikų įvykius, palygina skirtingo laikotarpio žemėlapius ir pagal juos nustato pokyčius.	Naudodamasis istorijos žemėlapiais nurodo ir paaškina pavaizduotus naujų ir naujausių laikų įvykius, palygina skirtingo laikotarpio žemėlapius ir pagal juos nustato pokyčius bei gali nusakyti jų priežastis.
	Žino kelis Lietuvos ar Europos istorinius regionus.	Žino ir gali apibūdinti kelis Lietuvos ar Europos istorinius regionus.	Žino ir gali apibūdinti bei žemėlapyje parodyti kelis Lietuvos ar Europos istorinius regionus.	Žino ir gali apibūdinti bei žemėlapyje parodyti kelis Lietuvos ar Europos istorinius regionus.

3. Istorijos tyrimas ir interpretavimas

3.1. Istorijos šaltinio apibūdinimas	Nustato istorijos šaltinio tipą, formą, atsiradimo datą ir vietą remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija.	Nustato istorijos šaltinio tipą, formą, jo autorių, atsiradimo datą ir vietą bei paskirtį remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija ir kai kuriais atvejais – iš gerai žinomo istorinio konteksto.	Nustato istorijos šaltinio tipą, formą, jo autorių, atsiradimo datą ir vietą bei paskirtį remdamasis dalies išreikšta informacija iš nesudėtingo istorinio konteksto.	Nustato istorijos šaltinio kontekstą, tipą, formą, jo autorių, atsiradimo datą ir vietą bei paskirtį remdamasis netiesiogiai išreikšta informacija iš dalies naujo arba naujo istorinio konteksto.
	Netiksliai klasifikuoja istorijos šaltinius į atskiras kategorijas (pavyzdžiui, karikatūra; rašytinis šaltinis, daiktinis šaltinis ir panašiai).	Klasifikuoja istorijos šaltinius į atskiras kategorijas (pavyzdžiui, karikatūra; rašytinis šaltinis, daiktinis šaltinis ir panašiai); atsižvelgdamas į šaltinio kategoriją, aiškina jame tiesiogiai išreikštą informaciją.	Klasifikuoja istorijos šaltinius į atskiras kategorijas (pavyzdžiui, karikatūra; reklama; meno kūrinys, rašytinis šaltinis, daiktinis šaltinis ir panašiai); atsižvelgdamas į šaltinio kategoriją, aiškina jame iš dalies tiesiogiai išreikštą informaciją.	Klasifikuoja istorijos šaltinius į atskiras kategorijas (pavyzdžiui, karikatūra; reklama; rašytinis, daiktinis, vizualinis šaltinis ir panašiai); atsižvelgdamas į šaltinio kategoriją, aiškina jame netiesiogiai išreikštą informaciją.
3.2. Istorijos šaltinio, teksto analizė, interpretavimas ir vertinimas	Pagal aiškius nurodymus atsirenka informaciją iš įvairių istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, internetinių tinklalapių, ne visada tiksliai įvertina jos patikimumą,	Pagal pateiktus kriterijus, atsirenka informaciją iš įvairių istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, internetinių tinklalapių, iš dalies įvertina jos patikimumą, ją apibendrina ir daro ne visada pagrįstas išvadas.	Pagal pateiktus kriterijus, atsirenka informaciją iš įvairių istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, internetinių tinklalapių, iš dalies įvertina jos patikimumą, ją apibendrina, grupuoja,	Savarankiškai atsirenka informaciją iš įvairių istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, internetinių tinklalapių, vertina jos patikimumą ir vertę, ją apibendrina, grupuoja,

	fragmentiškai ją apibendrina.		klasifikuoja, lygina ir daro kai kuriais išvadas.	klasifikuoja, lygina ir daro išvadas.
	Randa istorijos šaltinyje informaciją, kai ji tiesiogiai išreikšta, padedamas skiria faktus ir nuomones, tų faktų tikrumą iš gerai žinomo konteksto.	Randa istorijos šaltinyje informaciją, kai ji tiesiogiai išreikšta; skiria faktus ir nuomones, tų faktų tikrumą iš gerai žinomo konteksto.	Randa istorijos šaltinyje informaciją, remdamasis iš dalies išreikšta informacija, skiria patikimą informaciją nuo nepatikimos, faktus nuo nuomonės tų faktų tikrumą iš nesudėtingo konteksto.	Randa ir išskiria iš istorijos šaltinio informaciją, remdamasis tiesiogiai ir netiesiogiai išreikšta informacija, skiria patikimą informaciją nuo nepatikimos, faktus nuo nuomonės, tų faktų tikrumą iš naujo konteksto.
3.3. Istorinis tyrimas/tyrinėjimas	Pasitardamas su mokytoju, kelia kelis esminius klausimus, kurie padėtų atskleisti temos esmę, atlikti nesudėtingą istorinį tyrimą nukreiptą į temos išaiškinimą.	Pasitardamas su mokytoju, kelia kelis klausimus, kurie padėtų atskleisti temos esmę, atlikti istorinį tyrimą nukreiptą į temas išaiškinimą.	Savarankiškai suformuluoja istorinius klausimus, kurie padėtų atskleisti temos esmę ir konsultuojasi su mokytoju dėl pasirinkto tyrimo eigos. Kelia probleminius istorinius klausimus ir, naudodamasis paprasčiausiais informacijos šaltiniais, pateikia standartinius atsakymus.	Savarankiškai suformuluoja istorinius klausimus, kurie padeda atskleisti temos esmę. Gali suformuluoti probleminius klausimus ir, kritiškai naudodamasis įvairiais informacijos šaltiniais, pateikia pagrįstus ir išsamius atsakymus.
	Iš dalies išsiaiškina, atskiras tiriamo klausimo detales, bet neatsako į visus iškeltus klausimus.	Iš dalies išsiaiškina, kas yra žinoma apie tiriamą klausimą, trūksta aiškių argumentuotų atsakymų į suformuluotus klausimus.	Iš esmės išsiaiškina, kas yra žinoma apie tiriamą klausimą, argumentuotai išdėsto atsakymą, tačiau neatsako į visus neišskumus ir prieštaravimus. Nagrinėdamas probleminį klausimą, vertina	Išsamiai išsiaiškina, kas yra žinoma apie tiriamą klausimą, argumentuotai išdėsto atsakymą. Nagrinėdamas probleminį klausimą, gali pateikti keletą argumentuotų atsakymų, juos palyginti ir

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

			paviršutiniškai, pateikia standartinius atsakymus.	pagal pasirinktus kriterijus įvertinti.
4. Istorinio pasakojimo kūrimas ir raiška				
4.1. Istorijos sąvokų ir supratimas ir vartojimas	Atskiria esmines naujų ir naujausių laikų istorijos sąvokas** ir terminus iš gerai žinomo istorinio konteksto, padedamas apibūdina sąvokos prasmę iš gerai žinomo istorinio konteksto. Padedamas fragmentiškai vartoja esmines sąvokas.	Nurodo esminių naujų ir naujausių laikų istorijos sąvokų ir terminų prasmę bei jas tinkamai vartoja gerai žinomame istoriniame kontekste. Retai vartoja esmines sąvokas.	Nurodo esminių naujų ir naujausių laikų istorijos sąvokų ir terminų prasmę bei jas tinkamai vartoja istoriniame kontekste. Geba vartoti esmines ir dalį kontekstinių sąvokų.	Išsamiai paaškina esminių naujų ir naujausių laikų istorijos sąvokų ir terminų prasmę bei jas tinkamai vartoja naujame istoriniame kontekste. Atpažįsta neatitikimus tarp turinio ir konteksto. Klausimo ar problemos aiškinimui, samprotavimui sistemingai vartoja visas esmines ir kontekstines sąvokas.
4.2. Istorinio pasakojimo kūrimas	Mokytojo padedamas, kuria nesudėtingus tekstus (rašinius, santraukas, komentarus, recenzijas, pan.) remdamasis 1-2 įprasto istorinio konteksto šaltiniais.	Kuria įvairių tipų nesudėtingus tekstus (santraukas, komentarus, recenzijas, biografijas ir pan.) remdamasis 1-2 nesudėtingo istorinio konteksto šaltiniais.	Kuria įvairių tipų tekstus (esė, santraukas, komentarus, recenzijas, biografijas ir pan.) remdamasis 2-3 nesudėtingo istorinio konteksto šaltiniais. Su pagalba gali atlikti nesudėtingus tiriamuosius ir kūrybinius darbus bei įvairius projektus. Gali apklausti istorinių įvykių liudininkus.	Kuria įvairių tipų tekstus (esė, santraukas, komentarus, recenzijas, biografijas ir pan.) remdamasis 2-3 šaltiniais. Atlieka su nagrinėjamais šaltiniais nesudėtingus tiriamuosius ir kūrybinius darbus bei įvairius projektus. Gali apklausti istorinių įvykių liudininkus.

	Mokytojo patiriamas, ieško istorinio pasakojimo kūrimui reikiamą informaciją bibliotekoje, internete ir kituose informaciniuose šaltiniuose, ne visada tikslingai juos atsirenka.	Randa istorinio pasakojimo kūrimui reikiamą informaciją bibliotekoje, internete ir kituose informaciniuose šaltiniuose, pasirenka įprasto konteksto šaltinius, iš dalies tinkamai jais remiasi.	Randa istorinio pasakojimo kūrimui reikiamą informaciją bibliotekoje, internete ir kituose informaciniuose šaltiniuose, pasirenka nesudėtingo konteksto šaltinius, tinkamai jais remiasi.	Savarankiškai randa istorinio pasakojimo kūrimui reikiamą informaciją bibliotekoje, internete ir kituose informaciniuose šaltiniuose, kritiškai pasirenka šaltinius, tinkamai jais remiasi.
	Padedamas remiasi gerai žinomo turinio šaltiniais, kelia elementarius istorinius klausimus, samprotauja žodžiu ir raštu, išreiškdamas savo požiūrį į vieną ar kitą įvykį, reiškini, asmenybę ar problemą, bet jos gali ir nepagrįsti.	Remiasi gerai žinomo turinio šaltiniais, kelia elementarius istorinius klausimus, samprotauja žodžiu ir raštu, išreiškdamas savo požiūrį į vieną ar kitą įvykį, reiškini, asmenybę ar problemą, jį iš dalies pagrindžia.	Remiasi keliais šaltiniais, kelia nesudėtingus istorinius klausimus, samprotauja žodžiu ir raštu, išreiškdamas savo požiūrį į vieną ar kitą įvykį, reiškini, asmenybę ar problemą, jį pagrindžia.	Pagrįstai remdamasis 2-3 šaltiniais, kelia istorinius klausimus, samprotauja žodžiu ir raštu, išreiškdamas savo požiūrį į vieną ar kitą įvykį, reiškini, asmenybę ar problemą. Savo nuomonę pagrindžia argumentais.
4.3. Istorinio supratimo raiška	Padedamas tinkamai parenka istorinę informaciją istorijos įvykiams, reiškiniams paaiškinti, ją perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, prezentacija, naudojantis informacinėmis technologijomis).	Pagal pateiktą pavyzdį parenka istorinę informaciją istorijos įvykiams, reiškiniams paaiškinti, ją perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, prezentacija, naudojantis informacinėmis technologijomis), savo	Tinkamai parenka istorinę informaciją istorijos įvykiams, reiškiniams paaiškinti, ją perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, prezentacija, naudojantis informacinėmis technologijomis). Diskusijose kelia probleminius klausimus,	Savarankiškai tinkamai parenka istorinę informaciją istorijos įvykiams, reiškiniams paaiškinti, ją perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, prezentacija, naudojantis informacinėmis technologijomis). Diskusijose kelia

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

		nuomonę iš dalies pagrindžia argumentais.	svarsto, pritaria ar prieštarauja pateikdamas argumentų.	probleminius klausimus, svarsto, pritaria ar prieštarauja pateikdamas argumentų. Įvairiais aspektais aptaria pasirinktą nagrinėti problemą ar klausimą.
--	--	--	---	---

*Asmenybės**- nurodytos turinyje

*Sąvokos***- nurodytos turinyje